

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Ústav výzkumu a rozvoj vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dopady distanční výuky na vzdělání v oboru Kuchař-číšník
Impacts of distance learning on education in the field of chef-waiter

Bc. Petra Poustecká

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Jana Straková, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)
Studijní obor: Učitelství pedagogiky pro střední školy a VOŠ, 7504T298

Rok 2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Dopady distanční výuky na vzdělání v oboru Kuchař - číšník potvrzuji, že jsem ji vypracoval/a pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. července 2023

Ráda bych touto cestou vyjádřila vřelé poděkování vedoucí mé diplomové práce, paní
Doc. RNDr. Jana Straková, Ph.D., za trpělivé vedení a cenné rady, podněty a vstřícnost při
vedení mé diplomové práci

NÁZEV: Dopady distanční výuky na vzdělání v oboru Kuchař-číšník

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá distanční výukou odborného výcviku na středních odborných učilištích v době mimořádných epidemiologických opatření v letech 2020 -2021 a jejími dopady. Reaguje na situaci v českém školství během pandemie Covid - 19, kdy byla zavedena distanční výuka nejen na základních a středních školách, ale i na vysokých školách z důvodů omezení šíření nákazy. Je rozdělena do dvou částí, a to část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou popsána protiepidemiologická opatření, která byla uvedena do praxe na základě vládních nařízení. Dále teoretická část sumarizuje výsledky dostupných výzkumů zabývajících se distanční výukou. Teoretická část také popisuje vzdělávání v oboru kuchař – číšník. Jedním z hlavních okruhů zájmu je průběh a výsledky závěrečných zkoušek na učebním oboru kuchař – číšník. Závěrečné zkoušky v učebních oborech byly diskutovány s ohledem na absenci odborného výcviku. Teoretická část tedy pojednává rovněž o praktické výuce a závěrečných zkouškách. Praktická část diplomové práce se zaměřuje na zkušenosti učitelů odborného výcviku na různých školách stejného zaměření v době pandemie. Pojednává o tom, jakým způsobem byl vyučován odborný výcvik, jaké platformy byly v rámci výuky využívány, jak žáci a učitelé vnímali kvalitu a efektivitu výuky a jak ovlivnila distanční výuka připravenost žáků na závěrečné zkoušky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Distanční výuka, odborné vzdělávání, střední odborné učiliště, výsledky vzdělávání, závěrečné zkoušky

**TITLE: Impacts of distance learning on education in the field of chef-
waiter**

ABSTRACT

Diplom thesis deals with the distance learning of the practical training on the secondary vocational schools in the extraordinary epidemiological time between year 2020 – 2021. Thesis responds to the situation in the Czech schools during the Covid 19 pandemic, when it was introduced the online learning not only in the Elementary and High Schools but also at the Universities. The reason for that was the limitation of spreading the disease. Thesis has two parts, the theoretical part and the practical part. In the theoretical part are described the anti – epidemic measures, which have been put into praxis on the basis of government regulations. Furthermore, the teoretical part summarizes the results of available research dealing with distance learning.

One of the main topics will be focused on the course of the final examinations in the branch chef – waiter, this topic was much discussed because of the absence the educational practice. In the theoretical part, therefore, I also focus on practical training and final exams. In the practical part I focus myself on the teacher’s experiences of the practical training in the pandemic time, how was the way of teaching the professional training, which platforms were used during the e-learning, how teachers and students perceived the quality and efficiency of the instruction and how the distance learning affected students' readiness for final exams.

KEYWORDS

distance learning, vocational training, apprenticeship, learning outcomes

Obsah

Úvod	9
1 Vývoj epidemiologické situace v letech 2020 – 2021	11
1.1 Pojem pandemie COVID – 19 a její vznik	11
1.2 Uzavření škol	11
2 Distanční výuka	14
2.1 Legislativní rámec distančního vzdělávání	16
2.1.1 Kdy má škola povinnost poskytovat distanční vzdělávání	17
2.1.2 Kdy nemá škola povinnost poskytnout distanční vzdělávání	17
2.2 Zásady distančního vzdělávání	18
2.3 Formy distančního vzdělávání	18
2.3.1 On-line výuka	19
2.3.2 Off-line	20
2.3.3 Hybridní výuka	21
2.4 Výzkumné poznatky o faktorech ovlivňující distanční vzdělávání	22
2.4.1 Technika	22
2.4.2 Rodina	24
2.4.3 Žák	25
3 Specifika středních odborných učilišť	28
3.1 Teoretická výuka	29
3.2 Odborný výcvik	30
3.3 Obor kuchař – číšník	30
3.3.1 Profil absolventa	30
3.3.2 Uplatnění absolventa	31
3.3.3 Organizace výuky	32

4	Jednotné zadání závěrečných zkoušek - JZZZ	34
4.1	Organizace odborného výcviku a JZZZ do roku 2019/2020	34
4.1.1	Písemná zkouška	36
4.1.2	Praktická zkouška	36
4.1.3	Ústní zkouška	38
4.2	Organizace odborného výcviku a JZZZ v roce 2020/2021.....	39
5	Distanční vzdělávání na středních odborných učilištích v době epidemie	43
6	Empirická část	44
6.1	Metodologie	44
6.2	Výzkumný vzorek.....	45
6.2.1	Charakteristika škol	46
6.3	Rozhovory.....	47
6.3.1	Charakteristika participantů.....	47
6.4	Výsledky výzkumu	49
6.4.1	Distanční výuka a její vnímání respondenty	49
6.4.2	Komunikace během distanční výuky.....	53
6.4.3	Výuka odborných předmětů a odborného výcviku po dobu distanční výuky.....	55
6.4.4	Závěrečné zkoušky	58
6.5	Shrnutí distanční výuky z pohledu respondentů	61
6.6	Diskuze	63
	Závěr.....	69
	Resumé	72
	Summary.....	72
	Zdroje	73
	Přílohy	79

Obrázky	79
Tabulky.....	79
Seznam zkratek.....	80

Úvod

Téma diplomové práce Dopady distanční výuky na vzdělání v oboru Kuchař-číšník jsem si zvolila s ohledem na situaci ve školství v době pandemie v roce 2020 - 2021. Toto téma jsem si vybrala, abych zmapovala situaci, která nastala na středních odborných učilištích v oboru vzdělávání Kuchař – číšník s ohledem na výuku odborného výcviku a následnému dopadu na absolvování závěrečných zkoušek. Důvodem zvoleného tématu jsou i mé vlastní zkušenosti z této oblasti. Odborné školství je velmi specifické právě z důvodů navýšení časové dotace odborného výcviku. Situace, která nastala s uzavřením škol v době epidemie, nebyla jednoduchá pro nikoho ze zúčastněných, jak ze strany žáků, tak i ze strany učitelů. Všichni jsme se museli přizpůsobit ve velmi krátké době něčemu, co jsme doposud neznali. Ve výroční zprávě Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2020/2021, která byla zveřejněna na portálu České školní inspekce (dále jen ČŠI), se uvádí:

„Školní rok 2020/2021 byl pro Českou republiku a pro historii středního vzdělávání mimořádný. V návaznosti na vydávaná krizová a mimořádná opatření, případně nařízení o karanténě, musely školy průběžně upravovat svůj provoz a režim výuky, především pak zajišťovat distanční vzdělávání. Zásadní roli v tomto ohledu sehrála novela školského zákona, v jejímž novém § 184a byly definovány základní povinnosti a pravidla vzdělávání distančním způsobem (např. povinnost žáků účastnit se distančního vzdělávání). Návod, jak postupovat v případě omezení přítomnosti žáků ve středních školách, poskytlo metodické doporučení MŠMT vydané v září 2020. V kontextu takto nastaveného legislativního, metodického a institucionálního rámce a v souladu s platností zákazu osobní přítomnosti žáků ve škole téměř po celou dobu školního roku 2020/2021 (říjen 2020 až květen 2021) proběhla většina výuky ve středních školách distančním způsobem.“¹

Teoretická část je zaměřena na zmapování epidemiologických opatření, následně na mimořádná opatření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) a v neposlední řadě na doporučení ČŠI. Sumarizuje rovněž poznatky dostupných výzkumů

¹ČŠI: Česká školní inspekce. *Kvalita vzdělávání v České republice* [online]. Praha, Prosinec 2021 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%0c5%99%0c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf

týkajících se distančního vzdělávání. Dále je zde charakterizováno odborné školství z legislativního hlediska. Za důležitou považuji kapitolu, která je zaměřena na jednotné zadávání závěrečných zkoušek (dále jen JZZZ). V roce 2021/2022 skládali tuto zkoušku žáci, kteří byli v druhém ročníku svého studia téměř bez odborného výcviku, přičemž druhý ročník je pro mnohé zásadní. Žáci by si měli zde upevňovat doposud získané základy praktických dovedností, které získali v průběhu prvního ročníku.

Praktická část diplomové práce měla za cíl zjistit, jaké jsou názory kolegů a žáků na problematiku výuky odborného výcviku během uzavření škol, jakým způsobem byl vyučován odborný výcvik na dvou různých školách stejného zaměření a jak jsou žáci připraveni na závěrečné zkoušky. V rámci výzkumu byly vedeny strukturované rozhovory s několika vyučujícími a žáky, výsledky rozhovoru byly shrnuty a následně diskutovány. Konkrétně jsem hledala odpovědi na tyto otázky: Jak probíhala distanční výuka odborných předmětů a odborného výcviku? Jaké byly nedostatky distanční výuky z hlediska žáků a učitelů? Jak jsou žáci, kteří strávili minulý školní rok z velké části v distanční výuce, připraveni na závěrečné zkoušky? Odpovědi na otázky byly zjišťovány prostřednictvím vícepřípadové studie na dvou středních odborných školách. Výzkumnými metodami byly strukturované rozhovory s učiteli a žáky a pozorování průběhu závěrečných zkoušek

1 Vývoj epidemiologické situace v letech 2020 – 2021

1.1 Pojem pandemie COVID – 19 a její vznik

V dokumentu Pandemický plán České republiky na portálu Vláda.cz je pandemie definovaná jako:

„Pandemie je epidemie velkého rozsahu zasahující celé kontinenty. Jedná se tedy o výskyt onemocnění s vysokou incidencí na velkém území (kontinent) za určité časové období. Podle definice WHO je pak pandemie chřipky charakterizována šířením pandemického viru v komunitách v alespoň 2 zemích jednoho WHO regionu a alespoň v jedné zemi z dalšího WHO regionu.“²

Čína oznámila na konci roku 2019 několik případů onemocnění, které vykazovalo podobné příznaky jako zápal plic, původ ovšem nebyl znám. Toto onemocnění způsobené koronavirem SARS-Co-V-2 označované jako COVID-19 velmi rychle postupovalo na další kontinenty počínaje Asií, Afrikou. Světová zdravotnická organizace (dále jen WHO) vyhlásila dne 11. března 2020 pandemii.³

1.2 Uzavření škol

Nejzásadnější rozhodnutí pro vládu ČR bylo uzavření škol, a to téměř s okamžitou platností. Data uvádějí, že první případ výskytu Covid 19 byl v České republice zaznamenán 1. března 2020. Již 10. března bylo vydané opatření Ministerstvem zdravotnictví (dále jen MZCR) k uzavření většiny škol. Toto opatření se vztahovalo na výuku na základních, středních, vyšších odborných a vysokých školách. Naopak se opatření nevztahovalo na mateřské a umělecké školy. Současně byl omezen i počet účastníků na sportovních, divadelních a filmových akcích. V prohlášení o pandemii uvedl tehdejší náměstek ministra a epidemiolog Roman Prymula:

„Uvědomujeme si, že jsou tato opatření velmi restriktivní, ale analyzovali jsme situaci v Evropě a sledovali jednotlivé přírůstky případů, které jsou v některých zemích explozivní

²MZCR: Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Pandemický zákon* [online]. Praha [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/5520/14546/Pandemick%C3%BD%20pl%C3%A1n%20%C4%8CR.pdf>

³ NZIP: Národní zdravotnický informační portál. *COVID-19: úvod, inkubační doba, původce a sezónnost onemocnění* [online]. Praha, 29. 8. 2022 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>

a nedochází k jejich poklesu. Pokud nezamezíme těsnému kontaktu mezi lidmi, nejsme schopni onemocnění zabránit. Rozhodnutí, které by přišlo o týden nebo 14 dnů později má na vývoj situace velký vliv.“⁴ Po uzavření škol následovala vlna dalších a přísnějších opatření. Vláda České republiky schválila nouzový stav s platností od 16. března 2020.

Pro orientaci je v následujícím schématu uveden přehled uzavření škol od jara 2020 do podzimu 2021, který byl přehledně zpracován na Školském portálu Pardubického kraje:

2020	
11. března	uzavření všech škol kromě MŠ
20. dubna	možný návrat posledních ročníků VŠ (skupiny do 5 studentů) – nezohledňujeme
27. dubna	možný návrat všech ročníků VŠ – konzultace ve skupinách max. 5 studentů
11. května	návrat: 9. ročníky ZŠ a závěrečné ročníky SŠ, konz., VOŠ (dobrovolně), všechny ročníky VŠ dle rozhodnutí VŠ (max. 15 osob)
25. května	návrat 1. stupně (dobrovolně, max. 15 žáků)
1. června	návrat praktické výuky na SŠ, konz. VOŠ (dobrovolně)
8. června	návrat všech ročníků 2. st. ZŠ, SŠ, konz., VOŠ – konzultace a třídnické hodiny (dobrovolně, max. 15 žáků)
12. října	uzavření SŠ, konz. a VOŠ s výjimkou praktické výuky, uzavření VŠ
14. října	uzavření ZŠ, SŠ, konz. a VOŠ
18. listopadu	návrat 1. a 2. ročníku ZŠ
25. listopadu	návrat závěrečných ročníků SŠ, konz., VOŠ + praktická výuka ve všech ročnících SŠ, konz., VOŠ, VŠ, praktická výuka v posledních ročnících dle rozhodnutí VŠ (do 20 studentů)
30. listopadu	návrat 3. – 5. a 9. ročníku ZŠ, 2. stupeň rotační výuka
7. prosince	SŠ, konz. a VOŠ rotační výuka, VŠ – praktická výuka ve všech ročnících, prezenční výuka v 1. ročnících dle rozhodnutí VŠ
21. a 22. prosince	ZŠ, SŠ volno, VŠ – praktická výuka v posledních ročnících dle rozhodnutí VŠ (do 20 studentů)

Obrázek č. 1 Uzavření škol na jaře 2020

⁴MZČR: Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Mimořádné opatření* [online]. Praha, 11. března 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20200311063921/https://www.mzcr.cz/dokumenty/mimoradna-opatreni-ministerstva-zdravotnictvi-zakazuji-konani-hromadnych-akci-na_18698_1.html

2021	
4. ledna	otevřeny pouze MŠ a 1. a 2. ročníky ZŠ, ostatní ročníky a vzdělávací úrovně uzavřeny (opatření platilo od 27. prosince 2020, ale prakticky se uplatnilo od 4. ledna (po prázdninách))
1. března	všechny školy uzavřeny
12. dubna	otevřeny MŠ (poslední ročník - skupiny do 15 dětí) a přípravné třídy, 1. stupeň ZŠ - rotační výuka (běžná výuka přípravné třídy a malé školy)
19. dubna	možnost skupinové výuky žáků ohrožených školním neúspěchem na 2. stupni ZŠ
26. dubna	část krajů - plná výuka v MŠ, celá ČR - praktická výuka SŠ, konz. a VOŠ, VŠ - praktická výuka v posledních ročních dle rozhodnutí VŠ
3. května	polovina krajů - plně otevřeny MŠ a rotační výuka na 2. stupni ZŠ
10. května	všechny kraje - plně otevřeny MŠ, rotační výuka na 2. stupni, VŠ - většina krajů - praktická výuka ve všech ročních VŠ (na většině vysokých škol ve druhé polovině května začíná zkuškové období, již se tedy nepočítá s otevřením)
17. května	celá ČR - plně otevřen 1. stupeň, polovina krajů - plně otevřen 2. stupeň ZŠ, VŠ - všechny kraje - praktická výuka
? 24. května	všechny kraje - plně otevřen 2. stupeň a SŠ, konz., VOŠ

Obrázek č. 2 Uzavření škol na podzim 2021

V následující kapitole charakterizují distanční výuku a přiblížím její legislativní rámec. Zaměřím se také na zásady, formy a v neposlední řadě také na faktory ovlivňující tento způsob výuky.

2 Distanční výuka

Situace, která nastala v roce 2020, byla pro Českou republiku nepředstavitelná. Této specifické situaci se museli přizpůsobit učitelé, kteří nebyli z hlediska didaktických zásad připraveni na fyzickou nepřítomnost žáků ve škole. Evropská komise vymezuje distanční vzdělávání takto:

„Distanční vzdělávání (studium) je definováno jako jakákoliv forma studia, kde student není pod stálým či bezprostředním dohledem učitelů, nicméně využívá plán, vedení a konzultace vzdělávací instituce či jiné podpůrné organizace. Distanční vzdělávání charakterizuje samostudium, a proto je silně závislé na didakticky kvalitním návrhu materiálů, které musí nahradit interaktivitu mezi studentem a vyučujícím, běžnou v prezenční výuce. Samostudium je vždy doplněno podporou tutora a dalším podpůrným servisem, který je v ideálním případě poskytován regionálním studijním centrem a využívá ve stále větší míře moderní komunikační média.“ (volně přeloženo).⁵

S okamžitým uzavřením škol se dostali žáci, učitelé i rodiče do poměrně složité situace, na kterou nikdo nebyl připraven a při které bylo nutné využít jinou formu vzdělávání. Pojem distanční vzdělávání byl pro mnohé pojmem neznámým a v odborné literatuře je definován různými způsoby.

Zlámalová uvádí, že distanční výuka vyžaduje samostatnost každého žáka, kterou „Knowles (1975) definuje následovně: „jednotlivci přebírají iniciativu s pomocí či bez pomoci druhých, při určování svých vzdělávacích potřeb, při formulování svých vzdělávacích cílů, při stanovování lidských a materiálových cílů nezbytných pro vzdělávání, při výběru a realizaci přiměřených vzdělávacích strategií a vyhodnocování výsledků vzdělávání“.⁶

V andragogickém slovníku je definice distančního vzdělávání uvedena jako situace poskytující nové vzdělávací příležitosti a služby podporující vzdělávání pro většinou samostatně studující dospělé účastníky, kteří přebírají hlavní odpovědnost za průběh

⁵ZLÁMALOVÁ: Helena. *Vysoká škola J. A. Komenského Národní centrum distančního vzdělávání: Distanční vzdělávání a eLearning* [online]. Praha, 2006 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2016/UOPK_1005/um/44123581/Distančni_vzdelavani.pdf?lang=en;so=pd

⁶ZLÁMALOVÁ, H. 2007. *Distanční vzdělávání - včera, dnes a zítra*. e-Pedagogium, 7, [citace]. [online] Dostupné z: https://e-pedagogium.upol.cz/artkey/epd-200703-0004_distancni-vzdelavani-vcera-dnes-a-zitra.php

a výsledky vzdělávání. Studující jsou odděleni od vyučujících, kteří mohou zvolit multimediální formu řízeného studia.⁷

S distančním vzděláváním jsme dosud přišli do styku v jiném kontextu, typicky v základním a středním vzdělávání v zemích s odlehlými oblastmi, kde se týkalo žáků, kteří nebyli schopni dojíždět do školy. V oblasti vysokého školství jsme se setkávali s kurzy organizovanými prestižními univerzitami, které byly dostupné zájemcům z celého světa. V době pandemie se distanční vzdělávání týkalo všech žáků ve všech stupních vzdělávacího systému ČR.

Zormanová (2017) uvádí, že distanční výuka je založena především na samovzdělávání, kdy všichni účastníci edukačního procesu jsou od sebe odděleni a pro komunikaci využívají nejrůznější telekomunikační média, tištěné materiály apod.⁸ Šafránková (2019) považuje za nutné pro úspěšnou realizaci distanční výuky zavést ve školách inovace a zaměřit se na rozvoj digitalizace, což bude mít vliv na rozvoj kreativity, na rozvoj sociálních a komunikačních kompetencí, kooperativní učení apod.⁹ Stejně jako Zormanová (2017) uvádí i Průcha (2020) že existují „*typy vzdělávání, v nichž se kombinují aktivity řízeného a sebeřízeného učení. Je to obvyklé v distančním vzdělávání. Při něm se studující na středních nebo vysokých školách učí jak samostatně doma ze speciálně připravených učebních materiálů, tak řízeně prostřednictvím podpory učitelů, tutorů, instruktorů na konzultačních setkáních, přednáškách a seminářích.*“¹⁰ Autoři odborných publikací se shodují na tom, že je nevyhnutelné zahrnout formu distančního vzdělávání do současného edukačního procesu, jehož podmínkou je samostatnost žáků a vybavenost potřebnou technikou. Ze strany pedagogů je vyžadována důkladná příprava studijních materiálů a dostatečná podpora studentů. Ze strany státu pak legislativní pravidla a podmínky pro vzdělávání distančním způsobem.

⁷ PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.(str. 120)

⁹ ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2019. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5511-3. (str. 82)

¹⁰ PRŮCHA, Jan. *Psychologie učení: teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi*. Praha: Grada, 2020. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-2853-2.

2.1 Legislativní rámec distančního vzdělávání

S ohledem na situaci vzniklou uzavřením škol a zákazu přítomnosti dětí, žáků nebo studentů ve školách byla stanovena pravidla pro vzdělávání distančním způsobem v těchto mimořádných situacích ve školském zákoně novelou vyhlášenou pod č. 349/2020 Sb. s účinností od den 25. 8. 2020, a to následující:

a) povinnost školy ve vymezených mimořádných situacích zajistit vzdělávání distančním způsobem pro děti, pro které je předškolní vzdělávání povinné, žáky a studenty a zároveň b) je stanovena povinnost dětí, žáků nebo studentů se tímto způsobem vzdělávat (s výjimkou žáků základních uměleckých škol a jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky).“¹¹

Novela stanovuje zvláštní pravidla při omezení osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů ve školách. Pokud ze zákona stanoveným způsobem nebude možná osobní přítomnost většiny žáků nebo studentů, nabývá škola povinnosti poskytnout dotčeným dětem, žákům nebo studentům vzdělávání distančním způsobem, a to v souladu s rámcovým vzdělávacím programem (dále jen RVP) a školním vzdělávacím programem (dále jen ŠVP) dané školy. Účast na distanční výuce je pro děti, žáky a studenty povinná. Neúčast žáků na distančním vzdělávání musí být omluvena dle školního řádu jednotlivých škol. Pokud tak zákonný zástupce neučiní, absence je vedena jako neomluvena a následně jsou vyvozeny odpovídající následky. Dne 25. 8. 2020 vydalo MŠMT podrobnou metodiku pro všechny typy škol „Provoz škol a školských zařízení ve školním roce 2020/21 vzhledem ke COVID-19.“¹²

Jako nástroj k úspěšnému vedení distanční výuky bylo vydáno MŠMT Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem, které obsahuje komplexní rámec pro tento styl výuky i se všemi jejími aspekty. Podstatná sdělení tohoto doporučení jsou shrnuta na webových stránkách Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (dále jen portál NPI). Jeden z nejdůležitějších cílů distančního vzdělávání je, aby nikdo ze žáků

¹¹ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. : *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. Praha, 2020, 23. 9. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/metodika_DZV__23_09_final.pdf

¹² MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. : *Provoz škol a školských zařízení ve školním roce 2020/2021 vzhledem ke covid-19* [online]. Praha, 2020, 24. 8. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplneni_25_srpna%20(2).pdf

nezůstal mimo systém, tzn. je důležité zapojit všechny žáky do procesu distančního vzdělávání bez ohledu na jejich technické vybavení. Dále portál NIP uvádí, že učivo má být přiměřené k možnostem a schopnostem každého žáka a není nutné naplnit komplexní RVP. Jednou z nejdůležitějších rolí v distančním vzdělávání představuje bezesporu komunikace, díky které lze předejít větším problémům a jejímž prostřednictvím sledujeme situaci u všech žáků.¹³

2.1.1 Kdy má škola povinnost poskytovat distanční vzdělávání

Již zmiňovaná metodika doporučuje, z jakých důvodů škola poskytuje distanční vzdělávání žákům. Distanční vzdělávání může být poskytnuto z těchto důvodů:

„• *krizových opatření vyhlášených po dobu trvání krizového stavu podle krizového zákona, z důvodu nařízení mimořádného opatření, například mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví nebo krajské hygienické stanice podle zákona o ochraně veřejného zdraví.*

• *nebo z důvodu nařízení karantény není možná osobní přítomnost většiny (více než 50 %) dětí, žáků nebo studentů z nejméně jedné třídy, studijní skupiny nebo oddělení nebo kursu ve škole, musí škola vzdělávat dotčené děti/žáky/studenty distančním způsobem.*“¹⁴

2.1.2 Kdy nemá škola povinnost poskytnout distanční vzdělávání

Metodika také vymezuje situace, ve kterých škola naopak není povinná zajišťovat distanční vzdělávání žáků a těmi jsou případy kdy:

„• *je dětem/žákům/studentům nařízena karanténa, ale nejde o většinu třídy, a to i v případě, kdy se v jiných třídách té samé školy vzdělávání distančním způsobem poskytuje,*

• *jsou děti/žáci/studenti nepřítomni z jiného důvodu (např. nemoc). Děti, žáci a studenti, kterým není omezena osobní přítomnost ve škole, se nadále vzdělávají prezenčním způsobem.*“¹⁵

¹³ NPI: Národní pedagogický institut. *Offline žáci v distanční výuce* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/2083-offline-zaci-v-distanzni-vyuce>

¹⁴ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. : *Metodická doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. Praha, 2020, 23. 9. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplzeni_25_srpn%C5%A0\(2\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplzeni_25_srpn%C5%A0(2).pdf)

2.2 Zásady distančního vzdělávání

Při distančním vzdělávání je hlavní dodržovat jeho zásady. Níže jsou zmíněny ty zásady, které uvádí MŠMT ve své metodice. Portál Řízení školy online shrnul zásady takto:

- **Zapojujeme každého** – *Děláme maximum pro zapojení každého žáka. Zmapovali jsme individuální podmínky žáků, jejich potřeby a možnosti. Máme potřebné dovednosti i techniku.*
- **Máme jasná pravidla** - *Máme stanovená jednotná pravidla k časovému a obsahovému rozvržení online i offline výuky. Máme pravidla hodnocení a poskytování formativní zpětné vazby jednotlivým žákům.*
- **Komunikujeme** - *Máme jednu hlavní komunikační platformu pro komunikaci se žáky, rodiči i kolegy. Komunikujeme se všemi podle stanovených pravidel.*
- **Podporujeme se** - *Máme zajištěnou technickou i odbornou podporu pro výuku na dálku. Víme, na koho se obrátit v případě potřeby. Probíhá vzájemná podpora mezi kolegy.*
- **Monitorujeme a vyhodnocujeme** - *Monitorujeme a vyhodnocujeme průběh vzdělávání na dálku. Reagujeme na nově vzniklé podněty a situace, optimalizujeme zavedený systém.*¹⁶

Zásady distančního vzdělávání lze avšak uplatňovat v různých formách.

2.3 Formy distančního vzdělávání

Distanční vzdělávání probíhá několika způsoby, a to formou on-line nebo off-line. Setkáváme se rovněž s hybridní výukou, kdy část žáků je přítomná ve škole a část žáků je připojena on-line. Ovšem ani on-line výuka není jednoznačná a setkáváme se s dalším rozdělením na tzv. synchronní (všichni žáci jsou připojeni on-line) a asynchronní (žáci nemusí být připojeni on-line, ale v určitý čas pracují na zadaném úkolu).

¹⁵ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. : *Metodická doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. Praha, 2020, 23. 9. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplzeni_25_srpn%C5%A0(2).pdf

¹⁶ Řízení škol online. *Principy a zásady úspěšného vzdělávání na dálku* [online]. Praha, 2020, 24. 9. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/metodika-pro-distancni-vzdelavani.a-7036.html>

2.3.1 On-line výuka

Jak již bylo zmíněno, on-line výuku můžeme rozdělovat na synchronní a asynchronní. Hlavním rozdílem tedy je, jak žák komunikuje se svým učitelem a se spolužáky. Následující obrázek přehledně sumarizuje čtyři základní principy on-line výuky mezi které řadíme: cíle, odpovědnost, očekávání a organizaci.¹⁷

Obrázek č. 3 Čtyři principy výuky v online prostoru dostupný z <https://osf.cz/2020/03/18/neziskovky-a-dalsi-iniciativy-v-boji-proti-koronaviru/>

¹⁷ Nadace OSF. *Čtyři principy výuky v online prostoru* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://osf.cz/2020/03/18/neziskovky-a-dalsi-iniciativy-v-boji-proti-koronaviru/>

Synchronní výuka

Synchronní výuka probíhá v reálném čase dle předem stanoveného rozvrhu. Učitel i žáci jsou ve většině případů propojeni přes vybranou komunikační platformu jako například Google Meet, Teams aj. Výhodou tohoto typu výuky je bezesporu okamžitá zpětná vazba, která je důležitá pro rozvoj žáka, ale i pro práci učitele. Pro učitele je tato forma náročná s ohledem na přípravy potřebných materiálů k výuce. Výhodou této výuky je bezesporu nepřerušovaný kontakt se spolužáky a vyučujícím. Hodiny mají zpravidla stejný charakter jako při prezenční výuce.¹⁸

Asynchronní výuka

Tento model výuky umožňuje studentům věnovat se zadaným úkolům kdykoli jejich vlastním tempem dle jejich časových možností. Učitel zde nemá přímý dohled nad žáky a se žáky se nesetkává v konkrétních časech. Při této formě výuky je velmi důležitá srozumitelnost zadání, zvolení jednotné školní platformy, poskytování materiálů v dostatečném předstihu, aby žáci měli dostatek času na zpracování. Učební materiály mohou mít podobu jak jednoduchého dokumentu tvořeného ve Word, nebo prezentace v Powerpointu, odpovídající naučná a odborná videa aj. Důležitou součástí této formy výuky je poskytování zpětné vazby učitele směrem k žákovi, k tomu může sloužit zvolený komunikační kanál, plánované online konzultace.¹⁹

2.3.2 Off-line

Mezi výhody off-line výuky bezesporu patří to, že žáci nemusejí vlastnit digitální technologie. Pojmem digitální technologie nemyslíme pouze elektronické zařízení, jako je počítač, notebook nebo tablet, ale také připojení k internetu. Zde ovšem nastává problém v předávání potřebných materiálů k výuce. Pokud chybí připojení k internetu, podklady se mohou předávat na externích nosičích jako např. flashdisk. Pokud ovšem chybí potřebná

¹⁸ EDU: Jednotný metodický portál MŠMT. Metodika pro vzdělávání distančním způsobem [online]. c2022 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/metodika-pro-vzdelavani-distancnim-zpusobem-2/>

¹⁹ EDU: Jednotný metodický portál MŠMT. Metodika pro vzdělávání distančním způsobem [online]. c2022 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/metodika-pro-vzdelavani-distancnim-zpusobem-2/>

technika ve smyslu právě elektronického zařízení, prací učitele je potřebné podklady k výuce distribuovat jinou formou, např. okopírováním materiálů.

„Metodické doporučení MŠMT přináší i další pojem, pro který zavádí odlišný význam, nežli ten, pod kterým byl dosud chápán. **Off-line výuku** popisuje jako „způsob vzdělávání na dálku, který neprobíhá přes internet a k realizaci nepotřebuje ve větší míře digitální technologie“, výhodou má být „... absence nároku na technické vybavení a digitální kompetence účastníků.“²⁰

2.3.3 Hybridní výuka

Hybridní výuka se v počátcích uzavření škol nevyžívala. Začala se využívat v době, kdy byly školy otevřené částečně, pouze pro určitý počet žáků ve skupině, a to max. 15. Třídy byly rozděleny do početně odpovídajících skupin, přičemž se jedna skupina účastnila výuky fyzicky ve škole a druhá skupina mohla být připojena online.

Hybridní výuka je v současné době poměrně diskutované téma. Jak se uvádí na portálu NPI, pro zavedení hybridní výuky je nutné vnímat mnoho aspektů. Hovoříme zde nejen o technickém vybavení škol a domácností, ale také o kvalitní přípravě ze strany učitele apod. Jedním z diskutovaných témat je i konektivita žáka a učitele, která se může lišit s ohledem na velikost města či obce. Hybridní výuka je považována za nejvhodnější. Žáci neztrácí sociální kontakt, zároveň se zdokonalují ve využívání moderních technologií. Přínosem hybridní výuky by mohla být i větší samostatnost a sebeřízení žáků.²¹

Hybridní výuka je definována jako kombinovaná výuka prezenčního a distančního vyučování, během této výuky je část žáků přítomna ve třídě a část žáků je připojena přes určenou komunikační platformu.²²

²⁰NEUMAJER, Ondřej. *Vzdělávání na dálku přináší zmatky v pojmech* [online]. 23. 11. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://ondrej.neumajer.cz/vzdelavani-na-dalku-prinasi-zmatky-v-pojmech/>

²¹NEUMAJER, Ondřej. *Vzdělávání na dálku přináší zmatky v pojmech* [online]. 23. 11. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://ondrej.neumajer.cz/vzdelavani-na-dalku-prinasi-zmatky-v-pojmech/>

²²NEUMAJER, Ondřej. *Vzdělávání na dálku přináší zmatky v pojmech* [online]. 23. 11. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://ondrej.neumajer.cz/vzdelavani-na-dalku-prinasi-zmatky-v-pojmech/>

Pokud má mít distanční výuka pozitivní dopad na žáka, je nutné se zaměřit na hlavní faktory, které ji ovlivňují. Mezi tyto faktory řadíme techniku, rodinu ale i žáka samotného. Další kapitola tedy popisuje jednotlivé faktory a jejich roli při distanční výuce.

2.4 Výzkumné poznatky o faktorech ovlivňující distanční vzdělávání

Distanční výuka je ovlivněna mnoha faktory, mezi které patří: technika, rodina, zdravotní stav žáka, místní dostupnost, věk, odlišný mateřský jazyk. Tyto faktory se navzájem ovlivňují a pro kvalitní studijní výsledky je bezesporu nezbytné, aby byly zohledněny při organizaci výuky.

2.4.1 Technika

Technické vybavení potřebné k distanční výuce zahrnuje především telefon, počítač, tablet, notebook, v některých případech i tiskárnu, ale i připojení k internetu. Naproti předpokladu, že v dnešní době těmito technologiemi disponuje poměrně velká část populace, nám doba distanční výuky ukázala, že existují i případy, kdy tomu tak není.

Tento fakt spolu s nedostatečnou motivací a podporou ze strany rodin způsobil neúčast nebo omezenou účast vysokého podílu žáků na distanční výuce, jak uvádí zpráva ČŠI Distanční vzdělávání v základních a středních školách.²³

Absenci potřebného technického vybavení řešily školy zapůjčením odpovídající techniky (notebook, tablety apod.). V tiskové zprávě Distanční vzdělávání v základních a středních školách z března 2021, kterou zveřejnila ČŠI, se uvádí, že:

Podíl žáků, kterým byla zapůjčena digitální technika (školou nebo prostřednictvím školy), byl cca 3,5 % (nejvíce na neúplných ZŠ – cca 5 %, nejméně na nematuritních oborech SŠ – cca 1,5 %). Vzhledem k odhadovanému počtu žáků bez digitální techniky z jara 2020 (dle tehdejšího odhadu ředitelů škol šlo o zhruba 250 000 žáků) uvedený podíl znamená zapůjčení digitální techniky jedné pětině z nich (cca 50 000 žáků), zbývající skupině žáků

²³ ČŠI: Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/03/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

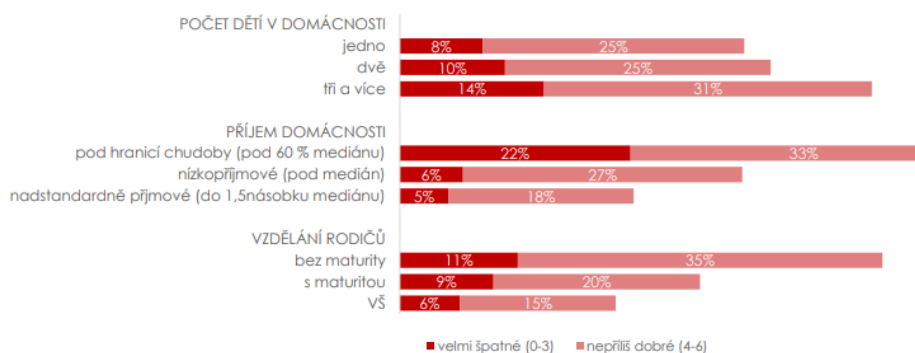
byla digitální technika obstarána jinou cestou, většinou ji zřejmě zakoupili rodiče, případně ji zapůjčily jiné organizace bez prostřednictví školy (str. 15).²⁴

Klíčové faktory distanční výuky byly zpracovány ve výzkumném projektu *Život během pandemie, na kterém se podílí PAQ Research, iniciativa IDEA AntiCovid a data sbírá agentura NMS. Cílem longitudinálního výzkumu je shromáždit data o tom, jak se vyvíjí chování a postoje Čechů během epidemie koronaviru.*²⁵ Z této zprávy vyplývá, že dostatečné technické vybavení se liší s ohledem na typ rodiny.

Dostatečnost technického vybavení – skupiny rodičů

V některých podmínkách distanční výuky se výrazně liší skupiny rodičů. Například technické vybavení je velmi špatné u 22 % rodin pod hranici chudoby a u zhruba poloviny z nich není optimální (známky 0-6). Velký problém je to také u rodičů bez maturity a v rodinách s více dětmi (ne na všechny se dostane počítač).

Do jaké míry má toto dítě zajištěno následující podmínky k distanční výuce? - TECHNICKÉ VYBAVENÍ

Obrázek č. 4 Dostatečnost technického vybavení – skupiny rodičů; Dostupné z:

<https://www.ucitelnazivo.cz/files/paq-distancni-vzdelavani.pdf>

Naopak ze studie *Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů*, kterou provedla Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra biologie a jejichž autory jsou L. Rokos a M. Vančura, vyplývá, že s technickým vybavením nebyl v době distanční výuky problém. Rodiče, dle studie, měli možnost si odpovídající vybavení zapůjčit ze školy, nebo od sponzorů, což je v rozporu s poznatky ČŠI. Po náhlém uzavření škol na jaře 2020 většina

²⁴ ČŠI: Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/03/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

²⁵ PAQ Research: *Učitel na živo. Život během pandemie* [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/files/paq-distancni-vzdelavani.pdf>

škol používala pro komunikaci se žáky i rodiči školní systém např. Bakaláři. Každý učitel si zvolil takovou platformu, která vyhovovala především jemu samotnému. Díky tomu se na jedné škole používalo několik různých aplikací, platforem a pro žáky a rodiče byla situace značně nepřehledná a složitá.²⁶ Situace na podzim byla již lépe organizačně zajištěna, mnoho škol se přes léto připravovalo na opětovné uzavření škol, a proto učitelé od září pracovali na určené jednotné platformě pro danou školu.

2.4.2 Rodina

Velmi důležitou roli v období uzavření škol sehrála motivace tvořená rodinou, jejíž absence mnohdy vedla k neúčasti na distančním vzdělávání. Tento jev byl zřejmý především ve školách, kde jsou koncentrováni žáci pocházející ze socioekonomicky znevýhodněných rodin.

V textu o distančním vzdělávání uveřejněné na portále edu.cz jsou za tyto rodiny považovány „*Rodiny žijící v sociálně vyloučených lokalitách, rodiny s nízkým dosaženým vzděláním, rodiny zatížené exekucí, rodiny s problematickým bydlením, ale také třeba rodiny s větším počtem dětí a nízkými příjmy.*

Vliv rodinného prostředí a socioekonomických aspektů na vzdělávání dětí je v případě České republiky velmi silný a snížení těchto vlivů a jejich dopadů je z pohledu zvýšení efektivity vzdělávání jednou z největších výzev českého vzdělávacího systému. (str.16).²⁷

Za důležitý aspekt během distanční výuky byla považována i dostatečná motivace dětí k aktivní účasti během distančního vzdělávání. Výsledky výzkumného projektu Život během pandemie uvádí, že motivace ze strany rodičů byla *nejčastěji popsána jako „reagující podpora“ – tedy strategie rodičů podporovat dítě zejména v učivu, které ho baví a čekat, až samo přijde, když potřebuje pomoc. Tyto věci dělá často okolo poloviny rodičů. Zhruba třetina říká, že do učení vlastně většinou zasahuje minimálně (34 %). Menší část rodičů aplikuje postupy, které by se daly nazvat „aktivním budováním učební autonomie“*

²⁶ ROKOS, Lukáš a VANČURA, Michal. Pedagogická orientace: *Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů* [online]. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/14136/11809>

²⁷ ČŠI: Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/03/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

– *snaží se s dětmi hledat smysl a zajímavost látky, která ho nebaví (32 % rodičů to dělá často) či se snaží pomáhat dětem hledat smysl v učení samotném (29 %).*²⁸

Motivace ze strany rodin nebyla jedinou bariérou, se kterou se právě rodiče potýkali. Podle výsledků výzkumu *Vzdělání doma z roku 2020 za podpory České televize a následné analýzy v článku Spolupráce rodiny a školy v době distanční výuky*, zveřejněném v časopise *Studia paedagogica*, vyplývá, že bariér během distančního vzdělávání bylo několik např. nedostatečné vybavení domácností, a to nejen materiální jako je elektrotechnika, ale především potřebný čas. Mnohdy se rodiče potýkali s problémem věnovat dostatek času každému dítěti v rodině s ohledem na další činnosti spojené se zabezpečením rodiny. Tento problém často korespondoval i s absencí pedagogických dovedností, nedostatečnými didaktickými dovednostmi, ale i s nedostatečnými vědomostmi probíraného učiva ze strany rodičů. V neposlední řadě je nutno zdůraznit, že ani samotní žáci nebyli připraveni na online výuku.²⁹

2.4.3 Žák

Samotný žák je jedním ze základních faktorů ovlivňující distanční výuku. Na jeho úspěšnosti se podílí rodinné zázemí, studium v jiném než mateřském jazyce, ale především jeho zdravotní stav, s kterým jsou spojena doporučení na základě stanovených diagnóz z PPP. Významnou roli také představuje samotný věk žáka, a to nejen fyziologický, ale také mentální. Jednotlivé faktory ovlivňující žáka jsou znázorněny na následujícím obrázku. V této souvislosti se hovoří o školní úspěšnosti či neúspěšnosti a v době distanční výuky bylo toto téma často zmiňováno. Co způsobuje školní neúspěšnost?

Příčiny školní neúspěšnosti, jak je popsala Vágnerová (1996), jsou často diskutovány jako faktory, které mohou přispět k problémům se školním úspěchem žáka. Zde je stručný popis těchto příčin:

²⁸ PAQ Research: Učitel na živo. Život během pandemie [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/files/paq-distanzni-vzdelavani.pdf>

²⁹ ŠVAŘÍČEK, R., STRAKOVÁ, J., BROM, C., GREGER, D., HANNEMANN, T., LUKAVSKÝ, J. *Spolupráce rodiny a školy v době uzavřených základních škol*, Roč.25, č.3(2020), *Studia paedagogica*, dostupné z <https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/19182>, [online], <https://doi.org/10.5817/SP2020-3-1>

Snížená úroveň rozumových schopností žáka: Někteří žáci mohou mít nižší úroveň kognitivních schopností, které jsou potřebné pro úspěšné učení. To může ovlivnit jejich schopnost porozumět učivu, zapamatovat si informace a aplikovat je v praxi.

Nerovnoměrné nadání žáka: Někteří žáci mohou mít výrazné nadání v určitých oblastech, zatímco v jiných oblastech mohou zaostávat. Tato nerovnoměrnost v nadání může mít vliv na jejich školní výkon a úspěch.

Sociální ovlivnění žáka: Sociální faktory, jako je rodinné prostředí, socioekonomický status nebo kvalita mezilidských vztahů, mohou ovlivnit školní úspěch žáka. Negativní sociální vlivy, jako je nedostatečná podpora doma nebo šikanování ve škole, mohou způsobit problémy se školním úspěchem.

Další okolnosti: Existuje řada dalších faktorů, které mohou přispět ke školní neúspěšnosti. Patří sem vývojové změny, somatický stav (fyzické zdraví), osobnost žáka a jeho aktuální psychický stav.

Školní neúspěšnost může být způsobena kombinací těchto faktorů a jejich vzájemnými interakcemi. Každý žák je individuální a může mít své vlastní specifické příčiny neúspěchu ve škole. Je proto důležité provádět individuální hodnocení a poskytovat vhodnou podporu, aby se žákům pomohlo překonat jejich překážky a dosáhnout úspěchu ve vzdělávání.³⁰

Pro přehlednost jsou jednotlivé faktory ovlivňující žáka znázorněny na následujícím obrázku.

³⁰ NPI: Národní pedagogický institut. : Školní úspěšnost [online]. 21. 3. 2021 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/landing-pages/detail/vliv-nadani-tremy-a-stylu-uceni-na-skolni-uspesnost>

Faktory ovlivňující distanční výuku

Obrázek č. 5 Faktory ovlivňující výuku; Dostupný

z <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/2083-offline-zaci-v-distancni-vyuce/>

Diplomová práce je zaměřena na vzdělávání na SOU, které je specifické svou organizací teoretické výuky a především organizací a rozsahem odborného výcviku. Další kapitola shrnuje všeobecná specifika SOU, sumarizuje poznatky o teoretické výuce a následně popisuje organizaci výše zmíněného odborného výcviku.

3 Specifika středních odborných učilišť

Diplomová práce je zaměřena na vzdělávání na SOU oboru Kuchař – číšník. Následující kapitoly jsem věnovala nejen charakteristice SOU, ale také organizaci výuky teoretické i praktické a v neposlední řadě způsob ukončení studia. V době uzavření škol se SOU potýkala, stejně tak jako ostatní školy, s řadou překážek. Vzhledem ke své specifikaci ale čelila i jiným výzvám, a to především při organizaci odborného výcviku, který je pro tento typ školy stěžejní.

Národní ústav pro vzdělávání definuje střední odborná učiliště takto:

Střední odborná učiliště (SOU) zajišťují odborné vzdělávání a přípravu na dělnická povolání. Vzdělávání se uskutečňuje převážně ve tříletých, popřípadě dvouletých vzdělávacích programech ukončených závěrečnou zkouškou s výučním listem. Pro výkon některých vysoce náročných dělnických povolání a pracovních činností provozního charakteru lze získat kvalifikaci ve čtyřletých vzdělávacích programech ukončených maturitní zkouškou. Absolventi těchto programů získávají stupeň vzdělání střední vzdělání s maturitní zkouškou a výučním listem.³¹

Podle školského zákona §57 561/2004 Sb. je cílem středního vzdělávání:

Navázat spolupráci školy se zaměstnavateli v daném oboru, kdy se zaměstnavatelé mohou podílet na tvorbě školního vzdělávacího programu. Školy společně se zaměstnavateli vytváří předpoklady a „zabezpečují, aby se praktické vyučování uskutečňovalo v souladu s tímto zákonem v části také na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělání.³²

Pro SOU je charakteristické, že značnou část vyučovací doby zaujímá praktické vyučování. Rozsah teoretické výuky a odborného výcviku upravuje několik právních předpisů:

³¹ NÚV: Národní ústav pro vzdělávání. : Střední odborná učiliště [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/stredni-odborna-uciliste.html>

³² Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast4>

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění
- vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, v platném znění

Podle § 11 odst. 1 vyhlášky č. 13/2005 Sb., v platném znění, nejvyšší počet vyučovacích hodin povinných předmětů v jednom dni s polední přestávkou je 8 hodin, ve výjimečných případech 9 hodin, bez polední přestávky 7 hodin.

Podle § 13 odst. 2 vyhlášky č. 13/2005 Sb., v platném znění, v odborném výcviku je v denní formě vzdělávání vyučovací jednotkou vyučovací den; v prvním ročníku nesmí být delší než 6 vyučovacích hodin.³³

Maximální počet hodin odborného výcviku ve vyšším než prvním ročníku je dán zákoníkem práce: u zaměstnance mladšího 18 let nesmí délka směny v jednotlivých dnech překročit 8 hodin (§ 79a zákona č. 262/2006 Sb., v platném znění).³⁴

3.1 Teoretická výuka

Teoretická výuka je definována ve vyhlášce č. 13/2005 Sb. **Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři §11**, kde je stanoven přesný počet teoretických hodin během vyučovacího dne společně s předepsanými přestávkami. V kompetenci ředitele školy tedy je, aby rozhodl o daném počtu vyučovacích hodin včetně odpovídajících přestávek a dodržel tak stanovené požadavky, které plynou z výše uvedené vyhlášky. Zároveň je v kompetenci vedení školy zařadit do teoretické výuky praktická cvičení. „*Cvičení se uskutečňuje zpravidla v učebnách, odborných učebnách*

a laboratořích. Podmínky, za nichž se cvičení uskutečňuje, stanoví školní vzdělávací program.“³⁵

³³ Vyhláška č. 13/2005 Sb.: *Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-13>

³⁴ Zákoník práce: 262/2006. In: Dostupné také z: <http://zakony.centrum.cz/zakonik-prace/cast-4-hlava-1-paragraf-79a>

3.2 Odborný výcvik

Odborný výcvik na SOU je nedílnou součástí tohoto typu škol. Předpoklad je, aby se žáci naučili praktické dovednosti v daném oboru s ohledem na potřeby zaměstnavatelů. Ve většině případů se proto odborný výcvik koná na reálných pracovištích. Tato spolupráce je podložena odpovídající smlouvou o spolupráci mezi školou a zaměstnavatelem.

Odborný výcvik je specifikován zákoníkem práce a vyhláškou č. 13/2005 Sb. **Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři §13.**

Teoretická výuka i odborný výcvik jsou shodné pro všechny druhy SOU bez ohledu na zaměření. Diplomová práce je zaměřena konkrétně na obor Kuchař – číšník, a tudíž je nezbytné detailně charakterizovat tento obor. Kapitola 3. 3 je rozdělena na podkapitoly, v kterých je stručně charakterizován profil absolventa a jeho uplatnění, dále jsou zde shrnuty poznatky o organizaci výuky jako celku.

3.3 Obor kuchař – číšník

3.3.1 Profil absolventa

Profil absolventa je stanoven v RVP a je tvořen klíčovými a odbornými kompetencemi, jak je podrobně uvedeno na portálu NIP.

Vzdělávání na středních odborných školách (SOU) má za cíl vybavit žáky klíčovými a odbornými kompetencemi, které odpovídají jejich schopnostem a studijním předpokladům. Mezi klíčové kompetence patří kompetence k učení, řešení problémů, komunikace, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a kulturní povědomí, kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám, matematické kompetence a kompetence využívání informačních a komunikačních technologií.

Pokud jde o odborné kompetence, SOU se zaměřují na přípravu žáků v oboru gastronomie. Těmito kompetencemi jsou uplatňování požadavků na hygienu v gastronomii, ovládání technologií přípravy pokrmů, ovládání techniky odbytu, vykonávání obchodně-provozních aktivit, dbání na bezpečnost práce a ochranu zdraví, usilování o nejvyšší kvalitu práce, výrobků nebo služeb a jednání ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje.

³⁵ Zákon č. 561/2004 Sb.: *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (školský zákon). In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

Vzdělávání na SOU se zaměřuje na praktické dovednosti a znalosti, které umožňují žákům uplatnit se ve světě práce a budovat svou profesní kariéru. Zároveň se klade důraz na rozvoj osobnostních dovedností, jako je komunikace, spolupráce, plánování a samostatnost. SOU tak přispívají k přípravě mladých lidí na jejich budoucí profesní dráhu a osobní rozvoj.³⁶

3.3.2 Uplatnění absolventa

Absolvent oboru Kuchař - číšník se uplatní především v gastronomickém sektoru, kde může využít své dovednosti, znalosti, postoje a návyky. Jeho hlavním cílem je pracovat v oboru gastronomie a přispívat k fungování stravovacích provozů.

Absolvent má možnost uplatnit se jako kuchař nebo číšník, v závislosti na zaměření a koncepci příslušného školního vzdělávacího programu. Může se stát nedílnou součástí týmu ve velkých, středně velkých i malých stravovacích zařízeních, jako jsou restaurace, hotely, kavárny, bufety nebo kantýny.

Po získání nezbytné praxe a zkušeností v oboru je absolvent připraven na samostatnou podnikatelskou činnost v gastronomii. Má možnost založit vlastní restauraci, kavárnu nebo cateringovou službu, kde může uplatnit své znalosti o výživě, potravinách a přípravě pokrmů. Soukromé podnikání mu umožňuje realizovat vlastní kulinářskou vizi, kreativitu a inovace ve světě gastronomie.

Uplatnění absolventa v gastronomickém odvětví vyžaduje širokou paletu dovedností a znalostí. Musí ovládat technologie přípravy pokrmů, znát principy racionální výživy, mít schopnost správně skladovat potraviny a nápoje. Důležitou součástí je také schopnost sestavit menu, jídelní a nápojové lístky, dodržovat gastronomická pravidla a hygienické normy.

Pro úspěšné uplatnění v gastronomii je nezbytná také komunikativní kompetence. Absolvent by měl být schopen efektivně komunikovat s ostatními členy týmu, hosty a zákazníky. Je důležité, aby profesionálně a příjemně vystupoval ve styku s hosty, dodržoval etiketu a dbal na estetiku při pracovních činnostech.

³⁶ NPI: Národní pedagogický institut. *Infomační systém infoabsolvent: Profil absolventa* [online]. Praha [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Obory/ProfilAbsolventa/6551H01/Kuchar-cisnik>

Další důležitou oblastí je schopnost provádět obchodní a provozní aktivity. Absolvent by měl být schopen sjednávat odbyt výrobků a služeb, připravovat podklady pro nákup surovin, kalkulovat cenu výrobků a využívat marketingové nástroje k prezentaci provozovny a nabídky.

Absolvent oboru Kuchař - číšník je připraven stát se součástí dynamického a rychle se rozvíjejícího odvětví gastronomie. Jeho uplatnění může být mnohostranné, ať už ve formě zaměstnání ve stravovacích provozech nebo vlastního podnikání.³⁷

3.3.3 Organizace výuky

Výuka na středních odborných učilištích je obvykle organizována ve formě týdenních cyklů, které kombinují teoretickou výuku ve škole a praktickou výuku na pracovišti. Tento systém střídání mezi teorií a praxí umožňuje žákům získávat a uplatňovat znalosti a dovednosti v reálném pracovním prostředí.

V průběhu jednoho týdne se žáci věnují teoretické výuce ve škole, kde se zaměřují na získávání odborných znalostí a teoretického přehledu v daném oboru. Tato část výuky je často podpořena odbornými předměty, jako je například gastronomie, potravinářství, obsluha zákazníků, hygiena, podnikání nebo marketing. Žáci se seznámí se základními teoretickými principy a koncepty, které budou následně aplikovat v praxi.

Ve druhém týdnu se žáci přesouvají na odpovídající školní pracoviště nebo na smluvní pracoviště u fyzických či právnických osob. Zde se zapojují do praktické výuky, kde se přímo podílejí na reálných pracovních činnostech a procesech souvisejících s daným oborem. Například žáci v oboru Kuchař - číšník se mohou podílet na přípravě pokrmů, obsluze hostů, správě skladových zásob nebo dodržování hygienických norem. Praktická výuka je vedená zkušenými odborníky a umožňuje žákům získávat praktické dovednosti a zkušenosti, které jsou nezbytné pro uplatnění v daném oboru.

³⁷ Edu.cz: Jednotný metodický portál MŠMT. *RVP - rámcový vzdělávací program: 65 -Gastronomie, hotelnictví a turismus* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-h/65-gastronomie-hotelnictvi-a-turismus/>

Tímto střídáním teoretické a praktické výuky se žákům poskytuje komplexní vzdělání a příležitost k rozvoji odborných schopností a dovedností potřebných pro jejich budoucí pracovní uplatnění.³⁸

Důležitým článkem při organizaci praktického vyučování jsou smluvní pracoviště, kam žáci docházejí na praktickou výuku, a kde jsou vedeni instruktory, nikoli učiteli. V tomto případě je nezbytným krokem podepsání vzájemné smlouvy mezi smluvním pracovištěm, např. restaurace, hotely aj. a samotnou školou. Smlouvy o výuce jsou uzavírány na jeden školní rok a její obsah plyne z **Vyhlášky č. 13/2005 Sb. Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.**

Své praktické dovednosti žáci využijí i při účasti na gastronomických soutěžích, při pořádání rautů, svateb a jiných odborných akcích zajišťovaných pro širokou veřejnost.

Charakteristika vzdělávacího programu pro obor Kuchař – číšník doporučuje: *organizovat praktické vyučování na reálných pracovištích firem. Cílem je především poznání pracovního prostředí obsahu a organizace práce, nároků na zaměstnance, ale i kontakt se zaměstnanci firmy a budoucími zaměstnavateli a rozšiřování a zdokonalování pracovních zkušeností.*³⁹

Jak je patrné, odborný výcvik tvoří nezanedbatelnou část výuky na SOU. Žáci během odborného výcviku získávají potřebné dovednosti, znalosti a návyky, které jsou nezbytné pro vykonávání této profese. Studium tohoto oboru je zakončeno závěrečnou zkouškou s výučním listem. Závěrečná zkouška se skládá ze tří částí: písemná, praktická a ústní část. Především praktická zkouška je úzce spjata s výukou odborného výcviku, což během pandemie bylo velmi diskutováno. V následující kapitole je popsán průběh odborného výcviku a závěrečných zkoušek ve školním roce 2019/2020 před pandemií a následně ve školním roce 2020/2021 během pandemie.

³⁸ Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

³⁹ NÚOV: Národní ústav odborného vzdělávání. *Charakteristika vzdělávacího programu: Kuchař* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/65/6552h001.ch.html>

4 Jednotné zadání závěrečných zkoušek - JZZZ

JZZZ bylo od roku 2005 do konce roku 2014 nepovinné, i přesto se do jejich ověřování zapojilo mnoho odborných škol. Počínaje rokem 2015 je toto zadání povinné pro všechny typy odborných škol v České republice.

Od roku 2014/2015 skládají všichni absolventi učebních oborů závěrečné zkoušky podle jednotného zadání. Zkoušky byly sjednoceny na základě novely školského zákona, která vstoupila v platnost 1. května 2015.

JZZZ přispěly k tomu, aby na všech odborných školách byly zkoušky srovnatelné s ohledem na náročnost a žáci, kteří zkoušky konali, vykazovali srovnatelné znalosti a dovednosti v daném oboru.⁴⁰

Školy se do samotného systému přihlašují pomocí přidělených přihlašovacích údajů. Z pravidla ředitel školy pověří odpovědného pracovníka, který zodpovídá za přípravu podkladů k JZZZ. Na stránkách Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání (dále jen CVZZ) je uvedeno doporučení, které má zamezit zneužití materiálů.⁴¹

Jednotná zadání jsou každoročně aktualizovaná na základě podnětů – zpětné vazby od učitelů odborných škol, které jsou v tomto projektu zapojeni.

Porada za přítomnosti zástupců vybraných škol, autorů textů JZZZ a dalších pracovníků CVZZ se uskutečnila přes MS Teams dne 7. dubna 2021. Hlavním tématem bylo diskutovat a následně zapracovat připomínky ostatních škol k tématu JZZZ v roce 2020/2021s ohledem na absenci žáků ve školách způsobenou COVID-19 a následnou distanční výukou.⁴²

4.1 Organizace odborného výcviku a JZZZ do roku 2019/2020

Jak již bylo podrobně popsáno v kapitole 3.3.2. ODV je nedílnou součástí výuky na SOU, což lze shrnout následovně: ODV se koná v týdenních cyklech, na pracovišti právnických či

⁴⁰ NPI: Národní pedagogický institut. *NZZ2: Nová závěrečná zkouška 2* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/nzz2/uvod>

⁴¹ CERMAT: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Jak bezpečně zacházet s jednotným zadáním* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/jednotna-zadani/jak-bezpecne-zachazet-s-jednotnym-zadanim>

⁴² CERMAT: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání. *Aktuality: V Centru se uskutečnila porada se zástupci škol s největším počtem žáků v oboru Kuchař-číšník* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/jednotna-zadani/jak-bezpecne-zachazet-s-jednotnym-zadanim>

fyzických osob, nebo na školním pracovišti. Škola je povinna uzavřít s externím pracovištěm odpovídající smlouvu, která stanovuje konkrétní podmínky pro konání ODV vycházející ze zákoníku práce, školského zákona a z vyhlášky č. 13/2005 Sb. Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.

K závěrečné zkoušce se může přihlásit žák, který splnil podmínky uvedené v zákoně 561/2004 Sb. Školský zákon v následujících paragrafech:

Závěrečná zkouška: § 74, § 75 a § 76

Přezkoumání průběhu a výsledků závěrečné a maturitní zkoušky: § 82

Společná ustanovení: § 183c

§74 2) *Žák může konat závěrečnou zkoušku, pokud úspěšně ukončil poslední ročník středního vzdělávání.*⁴³

Závěrečná zkouška v oboru Kuchař – číšník je členěna do tří částí, a to na část písemnou, praktickou a ústní. V případě úspěšného složení všech tří částí získává žák vysvědčení o závěrečné zkoušce společně s výučním listem. Školský zákon upravuje závěrečnou zkoušku a podmínky jejího konání následujícím způsobem:

§75 (1) *Žák vykoná závěrečnou zkoušku úspěšně, pokud úspěšně vykoná všechny zkoušky, které jsou její součástí.*

(2) *V případě, že žák zkoušku, která je součástí závěrečné zkoušky, vykonal neúspěšně, může konat opravnou zkoušku, a to nejvýše dvakrát z každé zkoušky. Pokud se žák ke zkoušce nedostaví a svou nepřítomnost řádně omluví nejpozději do 3 pracovních dnů od konání zkoušky předsedovi zkušební komise nebo nekoná závěrečnou zkoušku z důvodu neukončení posledního ročníku vzdělávání, má právo konat náhradní zkoušku v termínu stanoveném zkušební komisí. Nedodržení stanovené lhůty může v závažných případech předseda zkušební komise prominout.*

(4) *Závěrečnou zkoušku lze vykonat nejpozději do 5 let od úspěšného ukončení posledního ročníku vzdělávání.*⁴⁴

⁴³ NPI: Národní pedagogický institut. *Nová závěrečná zkouška: Jak školský zákon upravuje závěrečnou zkoušku učňů* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/jak-skolsky-zakon-upravuje-zaverecnou-zkousku-ucnu.html>

4.1.1 Písemná zkouška

Písemná část závěrečných zkoušek probíhá vždy jako první. Ředitel školy nebo jeho zástupce vygeneruje odpovídající počet zadání ze systému NZZ (dále jen Nová závěrečná zkouška), která poté přidělí jednotlivým žáků. Pro psaní písemné zkoušky jsou dána jasná pravidla:

- Během zkoušky je ve třídě jeden dozorující pedagog, který dohlíží na dodržování stanovených pravidel a v úvodu provede nezbytnou administrativu včetně přidělení jednotlivých témat konkrétnímu žákovi;
- každý žák sedí samostatně v lavici;
- během zkoušky nesmí používat mobilní telefon ani jiné zařízení připojené na internet;
- během zkoušky smí žák odejít z učebny za účelem hygienických potřeb na nezbytně nutnou dobu, která je vždy zapsaná do příslušného protokolu;
- během zkoušky může žák jíst a pít, nesmí ovšem rušit ostatní žáky ve třídě;
- žák má na vypracování zkoušky 240 min, pokud žák svou práci ukončí dřív, odevzdá práci dozorujícímu pedagogovi. Každý list papíru bude nadepsán jeho jménem a příjmením, a poté opustí učebnu;
- pokud se jedná o žáky se speciálním vzdělávacími potřebami (dále jen SVP), zkouška je upravena na základě doporučení z PPP.

Při klasifikaci je nutné dodržet stanovené rozsahy bodů. Žák bude klasifikován nedostatečně, pokud při řešení tématu písemné zkoušky nedosáhne 45 procent bodů v oborech vzdělání kategorie H. ⁴⁵

4.1.2 Praktická zkouška

Praktická závěrečná zkouška začíná již na jaře daného školního roku, a to vybráním tématu Samostatné odborné práce (dále jen SOP). Tato témata jsou součástí JZZZ. Žák vypracuje závěrečnou práci na vybrané téma samostatně mimo vyučování. Pro zpracování jsou pevně

⁴⁴ NPI: Národní pedagogický institut. *Nová závěrečná zkouška: Jak školský zákon upravuje závěrečnou zkoušku učňů* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/jak-skolsky-zakon-upravuje-zaverecnou-zkousku-ucnu.html>

⁴⁵ CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Písemná zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/pisemna-zkouska>

stanovena kritéria – formální zpracování textu, rozsah, předepsaná osnova (viz příloha č.1). Vyučující odborných předmětů jsou povinni vypsát minimálně 4 konzultace ke zpracování SOP. V této závěrečné práci žáci zhodnotí teoretické znalosti z odborných gastronomických předmětů, ale i z předmětů Informační a komunikační technologie či Ekonomika.

Vedoucí práce vypracuje posudek, který je předán žákovi v dostatečném předstihu před samotnou PZZ, na jeho základě má žák možnost připravit se na zkoušku a eliminovat případné chyby.

Praktická zkouška se skládá z několika částí:

1. Losování a normování pokrmu⁴⁶
2. Příprava vylosovaného pokrmu a pokrmu ze SOP
3. Příprava výšeče slavnostní tabule pro 2 – 4 osoby a obhajoba SOP⁴⁷
4. Obsluha hostů v běžném provozu
5. Komunikace v cizím jazyce
6. Číšnická dovednost⁴⁸

⁴⁶ Praktická závěrečná zkouška (dále jen PZZ) se skládá z několika částí. Odpovědná osoba vygeneruje z banky úloh takový počet zadání, který odpovídá počtu žáků skládajících zkoušku. Žák si první den PZZ vylosuje právě jedno z těchto téma, které obsahuje kompletní zadání pro vykonání PZZ. Pro obor kuchař – číšník jsou stanoveny přesné úkoly, mezi které patří: žák připraví pokrm, který je součástí zadání a to v určitém počtu porcí, abychom předešli neefektivnímu využití surovin, musí žák provést odpovídající výpočet ke zjištění přesné váhy dílčích surovin daného pokrmu tzv. normování (výpočet gramáže jednotlivých surovin daného pokrmu na daný počet porcí). Normování je součástí závěrečného hodnocení, pokud žák nanormuje pokrm chybně odráží se to i v další části zkoušky a v závěrečném hodnocení. Na základě normování vystaví žák žádanku na suroviny, kterou předloží odpovědné osobě a následně mu jsou vydány uvedené suroviny v požadovaném množství. Pokud je normování chybné, ovlivní to celkovou přípravu pokrmu – neefektivní nakládání se surovinami, nebo naopak žák neuvaří pokrm na daný počet porcí. Další část této zkoušky je příprava hlavního pokrmu, který si žák zvolil do slavnostního menu v SOP. Normování na tento pokrm je součástí SOP z toho vyplývá, že na tento pokrm si žák přinese vlastní suroviny.

⁴⁷ Výšeč slavnostní tabule pro 2 – 4 osoby (počet osob určuje škola). Součástí SOP je sestavení slavnostního menu a slavnostní tabule k vylosované příležitosti. Žák v práci popisuje, jakým způsobem připraví slavnostní tabuli tzv. banket s ohledem na sestavené menu. Zde žák uplatňuje získané vědomosti, znalosti a dovednosti z teoretického předmětu Stolničení, z předmětu Cvičení ze stolničení a v neposlední řadě z odborného výcviku. U PZZ pak žák tuto teorii převede do praxe a připraví slavnostní tabuli 2 – 4 osoby tzv. výšeč slavnostní tabule. Součástí hodnocení této části je i tzv. obhajoba. Žák zkušební komisi popíše, jakým způsobem bude servírovat jednotlivé chody ze zvoleného menu v SOP a zároveň zdůvodní založení použitého inventáře. Tato část probíhá nejprve v českém jazyce a následně v cizím jazyce, který si žák zvolil dle svého uvážení na začátku 3. ročníku.

⁴⁸ Číšnická dovednost je činnost, která vychází ze zkušeností a dovedností, které si žák osvojil během studia při vykonávání odborného výcviku v gastronomickém provozu.

a je organizovaná následujícím způsobem:

- odpovědný pedagog vytvoří přesný časový harmonogram pro konání jednotlivých částí praktické zkoušky pro jednotlivé žáky;
- harmonogram je v dostatečném předstihu zveřejněn pro žáky;
- žák je ke zkoušce připuštěn pouze tehdy splňuje-li kritéria pro praktickou zkoušku (pracovní oblečení, zdravotní průkaz;)
- každý žák si losuje jedno konkrétní téma, kde jsou uvedeny všechny potřebné informace a požadavky ke splnění praktické závěrečné zkoušky;
- praktická zkouška trvá nejméně 5hodiny a maximálně 3 dny.⁴⁹;
- průběh praktické závěrečné zkoušky je zaznamenáván do příslušného protokolu, který je součástí každého vygenerovaného tématu (viz. příloha č. 2);
- po splnění jednotlivých částí praktické zkoušky pedagog hodnotí žáka formativně;
- žák je hodnocen z každé výše uvedené části samostatně na základě bodového hodnocení, které vychází z předepsané tabulky;
- v den konání poslední části praktické závěrečné zkoušky pedagog informuje žáka o celkovém výsledku závěrečné zkoušky sumativně.

Ke každému tématu jsou stanovena podrobná kritéria a pravidla hodnocení založená na systému bodového hodnocení a převodu bodů na klasifikaci. Při klasifikaci je nutné dodržet stanovené rozsahy bodů. Žák bude klasifikován nedostatečně, pokud při řešení tématu praktické zkoušky nedosáhne 50 procent bodů v oborech vzdělání kategorie H.⁵⁰

4.1.3 Ústní zkouška

Poslední částí závěrečných zkoušek je část ústní. Zástupce ředitele, nebo pověřená osoba vyhotoví přesný časový harmonogram, který je zveřejněn pro žáky i jejich zákonné zástupce na webových stránkách školy v dostatečném předstihu. Zároveň také vybere minimálně 25 témat ze systému JZZZ. Součástí ústní závěrečné zkoušky (dále jen ÚZZ) jsou mimo jiné i otázky ze světa práce, které jsou volně přístupné.

⁴⁹ CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Praktická zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/prakticka-zkouska>

⁵⁰ CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Praktická zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/prakticka-zkouska>

Každý žák má vymezený čas na přípravu v délce 15 minut a čas na samotnou zkoušku je 15 minut.

Podrobné informace nalezneme na webových stránkách CVZZ, kde se mimo jiné uvádí:

Pro žáky je třeba zajistit vhodné podklady (např. ukázky materiálů, výrobků, obrázky, schémata apod.). Usnadní se tím situace žáků s nižší úrovní komunikativních dovedností a bude zohledněn fakt, že při závěrečné zkoušce žáci většinou trpí zvýšenou trémou.⁵¹

Pro porovnání je v následující kapitole popsána organizace odborného výcviku a JZZZ během pandemie.

4.2 Organizace odborného výcviku a JZZZ v roce 2020/2021

Osobní přítomnost žáků na praktickém vyučování během pandemie byla zakázaná a školy tak hledaly vhodný způsob jak své žáky alespoň částečně vzdělávat v praktických dovednostech. MŠMT ponechalo rozhodnutí o formě a organizaci odborného výcviku zcela na školách, a to konkrétně v Harmonogramu uvolňování v oblasti školství 2020, kde se uvádí:

Možnost realizace praktického vyučování ve středních školách a konzervatořích, a to v období od 1. do 30. června 2020 – jedná se o možnost (nabídku) pro školy, přičemž je na konkrétních personálních, materiálních a prostorových podmínkách každé školy, zda této možnosti využije, v jakém rozsahu a jakým způsobem (například pouze v některých oborech vzdělání, ve vybraných ročnících, na pracovištích některých spolupracujících firem apod.). Účast žáků bude dobrovolná.⁵²

Vzhledem k tomu, že každá škola zvolila takový postup, který shledala vhodný pro realizaci ODV, a to především s ohledem na možnosti žáků i učitelů, nelze uvést přesné organizační postupy, které byly jednotné pro všechny SOU.

Žáci, kteří v roce 2021/2022, absolvovali 3. ročník učebního oboru Kuchař - číšník, byli značně zasaženi pandemií, a převážnou část studia byli odkázáni na distanční výuku.

⁵¹ CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Ústní zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/ustni-zkouska>

⁵² MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Harmonogram uvolňování v oblasti školství 2020* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/harmonogram-uvolnovani-opatreni-v-oblasti-skolstvi>

V důsledku pandemie MŠMT upravilo podmínky pro konání závěrečné zkoušky, a to v metodice ze dne 15. 2. 2021 – Metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021 kde byla stanovena zvláštní pravidla, a to následovně:

Zvláštní pravidla pro konání závěrečných zkoušek v roce 2021 jsou stanovena Opatřením obecné povahy (dále také OOP) ze dne 29. ledna 2021, č.j. MSMT-3258/2021-1 a dodatkem č.j. MSMT-3258/2021-2 ze dne 15. února 2021 vydaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) jako příslušným správním orgánem podle ustanovení § 184a odst. 4 písm. a) a b) a odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, v souladu s ustanovením § 171 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“).⁵³

Tato metodika upravuje nejen průběh samotných závěrečných zkoušek jako celku, ale mimo jiné i podmínky, kdy žák může k závěrečné zkoušce přistoupit.

Z metodiky vyplývalo, že žák, který ukončil první pololetí školního roku 2020/2021 s celkovým hodnocením prospěl, a to nejpozději do 31. května 2021, splnil tak podmínky pro konání závěrečné zkoušky v jarním termínu tzn. v červnu 2021. Žák se musel ke zkoušce přihlásit písemně u ředitele školy.⁵⁴

Pokud žák nebyl hodnocen za 1. pololetí školního roku 2020/2021 nejpozději do 30. června 2021, nebylo mu umožněno konat závěrečnou zkoušku v žádném termínu.⁵⁵ Žák mohl písemně požádat ředitele školy o opakování ročníku bez ohledu na jeho prospěch ve třetím ročníku. *OOP vzhledem ke změně podmínek k přístupu k závěrečné zkoušce*

⁵³ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 1[online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

⁵⁴ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 1[online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

⁵⁵ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 2[online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

upravilo, že opakovat ročník může každý žák posledního ročníku, tzn., i ten žák, který prospěl v obou pololetích školního roku 2020/2021.(str. 4)⁵⁶

Další opatření se vztahovala na samotnou závěrečnou zkoušku. MŠMT doporučovalo vyjmout jednu z dílčích závěrečných zkoušek mimo zkoušky praktické. Žáci, kteří byli připuštěni ke konání závěrečné zkoušky v jarním termínu, vykonávali pouze dvě dílčí zkoušky. Podle rozhodnutí ředitele školy byla vyjmuta zkouška ústní nebo písemná. Pokud se ředitel školy rozhodl, že ponechá písemnou závěrečnou zkoušku, v takovém případě byl navýšen časový limit z 240 min na 270min.⁵⁷

Výše uvedená opatření se ovšem nevztahovala na žáky, kteří doplňovali klasifikaci za 1. pololetí do 30. 6. 2021 a první termín pro složení závěrečné zkoušky byl v září 2022. V tomto případě žák, který se přihlásí k podzimnímu termínu, tj. září 2021 konal závěrečné zkoušky v plném rozsahu.⁵⁸

Hodnocení závěrečných zkoušek nebylo upraveno: *Klasifikace a hodnocení závěrečných zkoušek zůstává nezměněno. Pokud to organizace závěrečné zkoušky umožní, lze žákům oznámit výsledek písemné zkoušky, praktické zkoušky nebo ústní zkoušky v den jejího konání. Celkové hodnocení závěrečné zkoušky včetně hodnocení jednotlivých zkoušek oznámí žákovi předseda zkušební komise v den, ve kterém žák tuto zkoušku ukončil.(str.5)⁵⁹*

Při hodnocení JZZZ ve školním roce 2021/2022 a v následujícím roce 2022/2023 se postupovalo dle standardních předpisů, dle kterých se hodnotilo před pandemií, tzn. do

⁵⁶ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 4[online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

⁵⁷ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 5[online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

⁵⁸ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 5 [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

⁵⁹ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 5 [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

roku 2019/2020. Ovšem žáci, kteří konali zkoušku v letech 2021/2022 a 2022/2023 byli distanční výukou poznamenáni více než žáci, kteří konali zkoušky v roce 2020/2021, a přesto neměli u závěrečné zkoušky žádné zvýhodnění.

Problematikou odborného výcviku a závěrečných zkoušek se věnovala ČŠI ve své výroční zprávě, tak i MŠMT, které v době pandemie zveřejnilo několik metodických doporučení, jak je krátce uvedeno v kapitole 5.

5 Distanční vzdělávání na středních odborných učilištích v době epidemie

V prosinci 2021 byla zveřejněna Výroční zpráva ČŠI - Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2020/2021. V úvodu hovoří ústřední školní inspektor Mgr. Tomáš Zatloukal o náročném období pro všechny typy škol. Mimo jiné zde uvedl, že „za školní rok 2020/2021 nabízíme velké množství důležitých zjištění, závěrů a doporučení, s nimiž je možné při poskytování jedné z nejdůležitějších veřejných služeb, kterou vzdělávání nepochybně je, pracovat.“

Výroční zpráva poukazuje i na výsledky šetření na SOU:

„Distanční výuka velmi ztížila podmínky pro realizaci praktického vyučování. Přesto většina odborných škol našla cestu, jak se s tímto problémem vypořádat. Jednalo se např. o přesun výuky teorie do období distančního vzdělávání s tím, že praktická výuka probíhala intenzivněji v době, kdy byla možná fyzická přítomnost žáků na odborných pracovištích. V některých oborech, např. připravujících kadeřníky, kuchaře, čišníky, fotografy, zvládli vyučující se svými žáky rozvíjet a procvičovat praktické dovednosti v příhodných tématech i distančně. Zajištění odborného výcviku představovalo zásadní problém pro méně než čtvrtinu dotázaných ředitelů škol.“⁶⁰ (str. 106)

V dokumentu MŠMT s datem platnosti 23. 9. 2020 Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem se doporučuje nahradit výuku odborného výcviku v době distančního vzdělávání za rozšířenou výuku teoretických předmětů. Výuka odborného výcviku by se měla, dle této metodiky, uskutečnit po návratu žáků do škol.⁶¹

Ředitelé škol přistoupili na výuku odborného výcviku i v době distanční výuky, kdy byla přítomnost žáků ve škole i na smluvních pracovištích zakázána. Formy výuky se lišily a byly realizovány různými způsoby.

⁶⁰ČŠI: Česká školní inspekce. *Kvalita vzdělávání v České republice: Výroční zpráva* [ISBN 978-80-88087-65-6 (online ; pdf)]. 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf

⁶¹ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/metodika_DZV__23_09_final%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/metodika_DZV__23_09_final%20(2).pdf)

6 Empirická část

6.1 Metodologie

Mnou provedený výzkum měl za úkol zmapovat situaci na SOU se zaměřením na obor Kuchař – číšník během distanční výuky v letech 2020/2021 s následnou úspěšností u závěrečných zkoušek a uplatnění absolventů, kteří byli ovlivněni distančním vzděláváním. Zvolila jsem výzkum kvalitativní, a to konkrétně strukturované rozhovory (příloha č. 3 – 5), které byly následně analyzovány. Kvalitativní výzkum se zaměřuje *na porozumění chování lidí v přirozeném prostředí*.⁶² Jak uvádí Švaříček a Šeďová: *Podstatou kvalitativního výzkumu je doširoka rozprostřený sběr dat, bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné. Stejně tak nejsou stanoveny hypotézy a výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již před tím někdo vybudoval. Jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést v něm maximální množství informací. Výstupem je formulování nové hypotézy, či teorie*.⁶³

Za výzkumný vzorek jsem si vybrala dvě školy stejného zaměření, přičemž jedna škola je soukromá a druhá škola je příspěvková organizace, následně z každé školy byli osloveni dva vyučující odborného výcviku a odborných předmětů a zároveň z každé školy dva žáci, přičemž jeden žák ukončil studium závěrečnou zkouškou v roce 2022 a druhý žák konal závěrečné zkoušky v letošním roce, tzn. 2023. Cílem výzkumu bylo zjistit názory učitelů a zároveň žáků na problematiku výuky odborného výcviku během uzavření škol v letech 2020/2021 a 2021/2022, ale také jakým způsobem byl odborný výcvik realizován na vybraných školách.

Výzkumné otázky:

1. Jak probíhala distanční výuka odborných předmětů a odborného výcviku?
2. Jaké byly nedostatky distanční výuky z hlediska žáků a učitelů?
3. Jak jsou žáci, kterých se dotkla distanční výuka v letech 2020/2021 a 2021/2022, připraveni k závěrečné zkoušce?

⁶² POSPÍŠIL, Radek: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. *Úvod do pedagogiky* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/elportal/estud/pdf/ps09/uvod_ped/web/vyzkum.html

⁶³ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN isbn:978-80-262-0644-6

6.2 Výzkumný vzorek

Vzhledem ke svému působení jsem si pro svůj výzkum zvolila oblast Ústeckého kraje, kde se nachází hned několik SOU se zaměřením na obor Kuchař – číšník. Cílem výběru bylo porovnat dvě školy s odlišným právnickým statutem, odlišným počtem žáků ve škole, a to konkrétně porovnat školu do 200 žáků se školou, která má více než 200 žáků. Posledním kritériem byla vzdálenost jednotlivých škol, a to především z důvodu možného neformálního propojení mezi učiteli ODV v jednotlivých školách. Informace o školách byly čerpány z výročních zpráv, které jsou uvedené na webových stránkách konkrétních škol.

Z každé školy byli e-mailem⁶⁴ osloveni 2 učitelé odborných předmětů a odborného výcviku společně se žádostí, zda by byli nápomocni při oslovení 2 žáků, kteří ukončili studium v roce 2021/2022 a 2022/2023.

Na základě těchto stanovených kritérií byly vybrány školy, jejichž charakteristika je popsána v následující kapitole. Všem respondentům byl předložen souhlas se zpracováním osobních údajů (příloha č. 6).

⁶⁴ Vážení, po předchozí telefonní domluvě posílám informativní email. Dovolte, abych se představila, jsem studentkou pedagogické fakulty na Univerzitě Karlově v Praze a studuji obor Pedagogika pro střední a vyšší odborné školy. Tímto bych vás ráda požádala o poskytnutí rozhovoru k mé diplomové práci na téma Dopad distanční výuky na obor Kuchař – číšník. Cílem výzkumu je zjistit 1. Jak probíhala distanční výuka odborných předmětů a odborného výcviku? 2. Jaké byly nedostatky distanční výuky z hlediska žáků a učitelů? 3. Jak jsou žáci, kteří strávili minulý školní roku na distanční výuce připraveni k závěrečné zkoušce? Rozhovory budou přepsány a využity pouze v praktické části diplomové práce, všichni respondenti budou anonymizováni. V příloze tohoto e-mailu posílám formulář pro zpracování osobních údajů a otázky strukturovaného rozhovoru, zároveň mi dovolu, vás požádat o návrh místa/prostoru, kde se rozhovor uskuteční, cílem je, abyste se cítili pohodlně a rozhovor byl pro vás příjemný, přizpůsobím se vašim požadavkům včetně místa i času. Předem děkuji za spolupráci. Petra Poustecká

6.2.1 Charakteristika škol

Škola A

Škola vznikla v roce 1959 a od roku 1993 je školou soukromou, má tedy více než 60letou tradici. Škola je spíše rodinného typu s menším počtem žáků. V současné době působí na této škole 16 učitelů, z toho 3 učitelé zde působí externě, z celkového počtu je 12 žen a 4 muži. Odborné předměty a odborný výcvik zajišťuje celkem 5 pedagogů z toho 4 ženy. Škola má celkem 10 tříd, které navštěvuje zhruba 155 žáků v různých oborech vzdělání, a to následující: učební obor Kuchař – číšník a Pivovarník a sladovník, z maturitních oborů Hotelnictví a Podnikání v oboru. Respondenti z této školy jsou dvě učitelky odborných předmětů, které na škole působí více než 5 let, z řad, dnes již bývalých žáků učebního oboru Kuchař – číšník byl ochoten poskytnout rozhovor jeden chlapec, který úspěšně vykonal závěrečnou zkoušku v řádném termínu, tj. červen 2022 a jedna slečna, která v současné době skládá závěrečné zkoušky.

Škola B

Škola je vedena jako příspěvková organizace a ve školním roce 2020/2021 školu navštěvovalo 856 žáků ve 35 třídách, což představuje naplněnost zhruba 57,44 % celkové kapacity školy. V oborech vzdělání ukončených maturitní zkouškou se ve školním roce 2020/2021 vzdělávalo 628 žáků (73,4 % z celkového počtu žáků). V oborech vzdělání ukončených závěrečnou zkouškou s výučním listem to bylo 228 žáků (26,6 % z celkového počtu žáků). Ve školním roce 2020/2021 pedagogický sbor tvořilo 78 učitelů teoretických předmětů, 16 učitelů odborného výcviku z celkového počtu je 58 žen. Nutno podotknout, že škola ve školním roce 2020/2021 nabízela vzdělávání v deseti oborech středního odborného vzdělání, z nichž čtyři obory jsou ukončeny maturitní zkouškou a šest oborů závěrečnou zkouškou s výučním listem. Nejedná se pouze o gastronomické obory, ale také obory pedagogické a technické. Respondenty jsou dva učitelé odborných předmětů a ODV, kteří na škole působí více než 5 let, z řad dnes již bývalých žáků s poskytnutím rozhovoru souhlasila jedna slečna, která v současné době je zaměstnána mimo obor, a jeden chlapec, který v současné době skládá závěrečné zkoušky.

6.3 Rozhovory

6.3.1 Charakteristika participantů

Jak již bylo zmíněno, z každé vybrané školy byli osloveni dva učitelé a dva žáci, celkem tedy 8 respondentů. Pro přehlednost jsem označila respondenty následujícím způsobem: Pedagogové ze školy A jsou označeni PA -1 a PA - 2, navazují pedagogové ze školy B označení stejným způsobem, a to PB – 1, PB - 2. U žáků jsem zvolila obdobné označení ŽA – 1, ŽA – 2 u školy A, ŽB – 1, ŽB- 2 pak u školy B. Z rozhovorů vplynuly charakteristické údaje jednotlivých respondentů, které jsem zpracovala do tabulky na následující straně.

Rozhovory se uskutečnily v období od 1. – 19. 6. 2023, a to převážně online formou. Respondenti byli osloveni emailem s žádostí o osobní schůzku, z odpovědí vplynulo, že z pracovních či studijních důvodů většina respondentů upřednostní rozhovor online formou. Rozhovory se uskutečnily přes různé platformy a aplikace, např. Google Meet, Whatsapp, byly nahrány a následně přepsány. Výsledky rozhovorů jsem zpracovala tematickou analýzou.

Označení respondenta	Věk	Pohlaví	Délka praxe	Dosažené/předchozí vzdělání	Současná pozice/pracovní zařazení	Koníčky/záliby
PA – 1	32	Žena	5let	Středoškolské s maturitou, v současné době studentkou VŠ – bakalářské studium	Učitelka odborných předmětů: Potraviny a výživa, Stolničení, Technologie	Gastronomie, spánek
PA – 2	44	Žena	23let	Vyučena v oboru Kuchař – číšník, Nástavbové studium – podnikání v oboru Doplňkové pedagogické minimum UJEP	Učitelka odborných předmětů: Stolničení, Cvičení ze stolničení, Učební praxe, Potraviny a výživa	Četba
PB – 1	39	Muž	19let	Vyučen v oboru Kuchař Středoškolské vzdělání s maturitou Doplňkové pedagogické minimum	Učitel odborných předmětů: Technologie přípravy pokrmů (praktická výuka), Speciální gastronomie, Speciální technologie	Gastronomie
PB – 2	40	Žena	18let	Středoškolské vzdělání s maturitou	Učitelka odborného výcviku a odborných předmětů: Stolničení, Speciální obsluha, Technologie, Speciální technologie, Potraviny	Neuvedeno
ŽA – 1	23	Muž		Vyučen v oborech: Opravář zemědělských strojů Kuchař	Student nástavbového studia – Podnikání	Gastronomie, cestování
ŽA – 2	18	Žena		Vyučena v oboru Kuchař – číšník se zaměřením na číšníka	Absolventka; od září 2023 studentka Nástavbového studia obor Podnikání	Neuvedeno
ŽB – 1	19	Žena		Vyučena v oboru Kuchař - číšník	Zaměstnána mimo obor	Neuvedeno
ŽB – 2	18	Muž		Vyučen v oboru Kuchař - číšník	Absolvent	Fitness, lední hokej

Tabulka č. 1 Přehledová tabulka – základní informace o respondentech; vlastní zdroj

6.4 Výsledky výzkumu

V úvodu prezentace výsledků je nutné podotknout, že výzkum byl proveden sociologickou sondou na dvou odborných školách.

Výsledky výzkumu jsou prezentovány do čtyř samostatných kapitol.

První kapitola shrnuje získané poznatky o vnímání distanční výuky ze strany žáků i učitelů, a to na počátku, během i na konci pandemie, dále jsou zde uvedeny poznatky o tom, co žákům i učitelům chybělo během distanční výuky.

Druhá kapitola se zaměřuje na komunikaci během uzavření škol.

Třetí a čtvrtá kapitola se zabývá výukou odborných předmětů a odborného výcviku na SOU oboru Kuchař – číšník a dopadem distanční výuky na výsledky u závěrečné zkoušky. Zkoumané aspekty jsou diskutovány a porovnávány s dostupnými daty v kapitole 6.5.

6.4.1 Distanční výuka a její vnímání respondenty

Z výzkumu vyplývá, že příchod distanční výuky vyvolal smíšené pocity spojené s nejistotou a nedostatkem zkušeností jak u žáků, tak u učitelů. Někteří žáci se cítili zpočátku potěšeni a rádi, že nemusí chodit do školy, ale postupem času se jejich pocity změnila a začali si uvědomovat nedostatky v učení se doma. Takto vnímal nastalou situaci i respondent ŽA – 2 „*Když jsem se to dozvěděla, tak jsem z toho měla docela radost, ale postupem času už mi to tak nepřišlo.*“ Strach z nejisté situace byl také častým pocitem, protože nikdo nevěděl, jak se situace bude vyvíjet.

Učitelé měli podobné pocity nejistoty a zpočátku byli někteří z nich rádi, stejně jako žáci vnímali situaci jako možnost odpočinku, ale později se začali obávat nedostatečného technického vybavení a komunikačních obtíží se žáky. Situace pro ně byla složitá a neočekávaná, a často nevěděli, jak se mají zachovat, což vyplývá z výpovědi respondenta PA - 2 „*Pocity? No, byly hodně smíšené, v první chvíli to bylo HURÁ, budeme doma a trochu si odpočineme. Postupem času, ale začala vznikat lehká panika, protože písemné přípravy na hodiny, vzhledem k délce praxe téměř nemám, nevěděla jsem, jak komunikovat se žáky, jestli mají počítače a připojení na internet.*“

Celkově lze říci, že příchod distanční výuky vyvolal různorodé pocity u žáků i učitelů, které se často měnily s postupem času a vývojem situace. Nejistota, nedostatek zkušeností a obavy z technických problémů byly běžné reakce na tuto novou formu vzdělávání.

Z výzkumu také vyplývá, že absence sociálního kontaktu byla považována za významný a negativní aspekt distančního vzdělávání jak ze strany žáků, tak i učitelů. Respondenti vyjádřili, že nedostatek osobního kontaktu s učiteli a spolužáky byl jednou z hlavních chyb této formy vzdělávání *„určitě ten osobní kontakt, který jsme vůbec neměli, a myslím si, že právě to byla ta největší chyba v tomhle, že jsem prostě neměl ten kontakt s učiteli.“*

Žáci se shodli na tom, že jim chyběl osobní kontakt s učiteli. Tento kontakt jim poskytoval nejen možnost položit otázky a získat individuální pomoc, ale také vytvářel pocit sounáležitosti a motivace. Absence osobního kontaktu ovlivnila jejich životy negativně a někteří respondenti ji označili za největší chybu distančního vzdělávání.

Učitelé také zdůraznili význam osobního kontaktu se žáky. Absence tohoto kontaktu byla vnímána jako překážka v efektivním vzdělávání a komunikaci. Učitelé si uvědomovali, že osobní kontakt je nenahraditelný a že se díky němu lépe rozumí potřebám a problémům žáků. Někteří učitelé se vyjádřili, že právě otevření škol a návrat osobního kontaktu bylo nezbytné pro zlepšení distančního vzdělávání *„Nejvíc jim chyběl osobní kontakt, který se dal odstranit až otevřením škol.“*

Celkově lze říci, že absence sociálního kontaktu byla považována za významnou a negativní stránku distančního vzdělávání jak ze strany žáků, tak i učitelů. Osobní kontakt a interakce jsou klíčové pro efektivní vzdělávání a psychosociální rozvoj žáků.

Z rozhovorů lze také usoudit, že nedostatečná sociální interakce nebyla považována za jediný nedostatek během pandemie. Ke kvalitní a efektivní výuce mnohdy chybělo i dostatečné technické vybavení. Nedostatečná technická infrastruktura a nedostatek přístupu k online vzdělávání mohl způsobit značné nerovnosti ve vzdělávacím procesu. S nedostatečným vybavením se potýkal i jeden z dotázaných žáků, který uvedl *„spousta z nás nemělo ani počítač nebo notebook a distanční výukou jsme si zničili telefony.“* Během pandemie COVID-19 se mnoho škol obrátilo k distančnímu vzdělávání, což vyžadovalo stabilní internetové připojení a vhodné technické vybavení. Některé školy

reagovaly pohotově a pro své učitele nakoupily technické vybavení, což potvrdil jeden z respondentů, který uvedl *„vedení školy reagovalo, že se objednaly notebooky, takže pak v polovině pandemie, dejme tomu, jsme dostali notebooky.“* Pokud byla v distančním vzdělávání absence tohoto vybavení, vznikly nerovnosti ve vzdělávání, které se projevovaly na několika úrovních. Někteří žáci neměli doma přístup k internetu nebo měli pouze omezený přístup, což je znevýhodňovalo ve srovnání s ostatními žáky, kteří měli stabilní připojení. Bez přístupu k internetu se tyto žáci nemohli účastnit online hodin, získávat online studijní materiály nebo komunikovat se svými učiteli a spolužáky.

Dále existovala skupina žáků, která neměla dostatečné technické vybavení, jako jsou počítače, tablety nebo chytré telefony, které byly potřebné k online vzdělávání. To znamená, že žáci nemohli využívat online učebnice, e-learningové platformy nebo další digitální nástroje, které by jim mohly pomoci při učení. Toto nedostatečné vybavení omezovalo jejich schopnost přizpůsobit se vzdělávacím potřebám distanční výuky. To také vyplývá i z rozhovorů s učiteli, ale i z rozhovorů se žáky. Jak uvedl respondent PA - 2 *„U některých žáků to bylo technické vybavení, a to nejenom samotné zařízení, ale mnohdy i stabilní internetové připojení.“*

Přístup ke vzdělání by měl být rovnocenný a dostupný pro všechny, bez ohledu na jejich technické možnosti. Je nutné podotknout, že vedle nedostatečného technického vybavení respondenti vyjádřili také postoj k poskytovanému materiálu a výkladu učiva, kde se jejich názory lišily. Někteří byli s množstvím poskytnutých materiálů spokojeni, jiní zase uváděli, že bylo nutné si učivo doplňovat z dostupných zdrojů. Např. ŽA – 1 uvádí: *„Učební materiály nám určitě nechyběly, protože nám je učitelé posílali.“* Oproti tomu žák ŽB – 1 uvádí: *„...výklad učiva pro mě dostačující nebyl, často jsem si musela látku doplňovat sama z internetových stránek.“*

Celkově lze konstatovat, že distanční výuka přinesla mnoho výzev a jednou z nesložitějších výzev byla bezesporu motivace. Výsledky průzkumu ukazují, že na nedostatek motivace si stěžovali především učitelé, ale i někteří žáci. Motivace hrála zásadní roli v distanční výuce a ovlivňovala jak žáky, tak i učitele. Existuje mnoho faktorů, které mohou ovlivnit motivaci v distanční výuce. Z hlediska žáků může distanční výuka snižovat jejich motivaci z několika důvodů. Mnozí žáci se mohou cítit izolovaní a samotní

bez přímé interakce s učiteli a spolužáky. Absence osobního kontaktu a fyzické přítomnosti ve třídě může vést k nedostatku motivace a snížené angažovanosti. Navíc, technické problémy a obtíže s připojením nebo komunikačními nástroji mohou také negativně ovlivnit motivaci žáků *„tak motivovaná k plnění úkolů během distanční výuku jsem opravdu nebyla. Měla jsem k tomu velkou nechuť a ta distanční výuka - nebylo to nic pro mě.“*

Co se týče učitelů, mnozí z nich se také potýkali s nedostatkem motivace při distanční výuce. Přechod z tradiční výuky do online prostředí vyžaduje nové dovednosti a adaptaci na nové pedagogické metody. Zároveň je nutné zdůraznit, že motivovat dnešní žáky je z pohledu učitelů velmi obtížné. Mnohdy učitelé hledali vhodné motivační nástroje, což se jevilo jako další výzva distanční výuky. Někteří učitelé sebekriticky uvedli, že měli v této oblasti značné problémy *„motivace byla jeden velký problém během celé distanční výuky. Žákům ze začátku stačilo, pokud je člověk hodnotil známkou výborný nebo pochvalou a podobně, ale čím déle distanční výuka trvala, tím bylo složitější žáky motivovat. Bohužel jsme jako pedagogové neměli mnohdy oporu v rodičích. Kriticky musím říct, že právě tady ta část distanční výuky se mi nedařila naplňovat.“*

Rodiče hrají také klíčovou roli při motivaci žáků v distanční výuce. Mnoho rodičů se ocitlo v nové roli asistentů učitelů a často se jim nedostává potřebného know-how a zdrojů pro efektivní podporu vzdělávání svých dětí z domova. Nedostatek motivace ze strany rodičů byla vnímána i učiteli. Aby byla motivace v distanční výuce posílena, je důležité, aby se všichni zúčastnění podíleli na jejím vytváření. Učitelé by měli vytvářet stimulační prostředí, které podporuje interakci a zapojení studentů. Měli by být flexibilní a vnímaví k potřebám žáků a snažit se vytvářet zajímavé a atraktivní výukové materiály. Rodiče by měli podporovat své děti, vytvářet strukturu a rutinu pro distanční vzdělávání a komunikovat s učiteli ohledně pokroku a potřeb svých dětí. Tento fakt vyplývá i z jednoho rozhovoru, kde respondent PA – 2 uvedl *„Motivace byla velkou nedostatečnou v celé distanční výuce. Tady byla potřeba i motivace ze strany rodiny, která v mnoha případech chyběla a vlastně nás jako učitelé rodiče moc nepodporovali, aspoň já jsem to tak vnímala a těžko někoho budete motivovat přes online prostředí.“*

Závěrem lze říct, že motivace je klíčovým faktorem pro úspěch v distanční výuce. Společným úsilím žáků, učitelů a rodičů lze motivaci posílit a zajistit, aby distanční výuka byla účinná a přínosná pro všechny zúčastněné. Učitelé se snažili přizpůsobit výuku těmto novým podmínkám, avšak nedostatek osobního kontaktu, technického vybavení, motivace a sociálních interakcí byl patrný a tvořil významný nedostatek během této formy vzdělávání. Tyto faktory zasáhly vzdělávací proces a měly negativní dopad na učení, angažovanost žáků a jejich celkový rozvoj.

6.4.2 Komunikace během distanční výuky

Během průzkumu byla věnována výrazná pozornost komunikaci mezi učiteli a žáky v rámci distanční výuky. Na začátku pandemie se většina škol ocitla před nečekanou výzvou, která vyžadovala okamžitou akci. Bylo nutné rychle najít řešení, jak zajistit kontinuitu výuky a zajištění vzdělávacích potřeb žáků, přičemž se dbalo na jejich bezpečnost a zdraví. Respondenti aktivně sdíleli své zkušenosti a názory na organizaci distanční výuky a také na to, jak byla udržována kontinuita ve vzdělávání během této mimořádné doby. Bylo zjištěno, že školy se v souladu se svými možnostmi snažily najít efektivní způsoby komunikace, které mohou mezi všemi učiteli udržet kontakt se svými žáky a zároveň jim poskytnout nezbytné informace a podporu.

První krok, který školy podnikly, byl přechod na distanční výuku prostřednictvím online platforem a nástrojů. Respondenti uvedli, že vedení škol reagovalo na nové výzvy a během velmi krátkého času se začala výuka organizovat přes různé platformy, které v době distanční výuky byly považovány za klíčové. Žáci byli informováni třídním učitelem a zároveň přes webové stránky *„Dozvěděli jsme se to od třídního učitele a potom všechny informace, které jsme našli na webu školy a také ze sociálních sítí.“*

Z rozhovorů vyplývá, že mezi nejpoužívanější online platformy a nástroje patřily bezesporu například Microsoft Teams, Google Classroom, Edupad a další. Respondenti uváděli, že každá škola měla své preference a obvykle se soustředila maximálně na dvě z těchto platforem, které nejlépe vyhovovaly jejich potřebám a technickým možnostem. Zatímco u školy A byla používána jedna platforma, a to konkrétně Google Classroom, která vyhovovala žákům i učitelům, což shodně uvedli respondenti ŽA - 1, *„se všemi, včetně vedení a podobně jsme komunikovali přes Classroom“* a PA - 2. Na škole B byla

používaná druhá z výše uvedených platform, a to Microsoft Teams. Jak uvedl jeden z respondentů z řad žáků, komunikace byla bezproblémová „*komunikace byla dobrá, buď přes Teamsy, nebo přes Edupage. Všichni učitelé s námi komunikovali přes tyto platformy, takže nebyl žádný problém s připojením ani s ničím takovým, takže si myslím, že to bylo dobré.*“ Takové platformy a nástroje pomáhaly učitelům zůstat v kontaktu se svými žáky a provádět přímé vzdělávací aktivity online. Přes tyto platformy byly poskytnuty instrukce, úkoly, studijní materiály a další potřebné informace. Žáci měli možnost se zapojit do diskusí, klást otázky a získávat zpětnou vazbu od učitelů.

Používání těchto online platform se stalo klíčovým nástrojem pro udržení spojitosti ve vzdělávání. I když každá škola měla svou vlastní volbu, cílem bylo dosáhnout, aby žáci měli přístup k potřebným informacím a aby byl udržen interaktivní charakter vzdělávání. Učitelé se snažili využít možnosti, které online prostředí nabízí, a vytvářeli online prezentaci, videa, diskuse a další interaktivní prvky, aby udrželi zájem žáků a kvalitní vzdělávání i vzdáleně jak uvedl jeden z respondentů „*natáčet jsem prostě videa.*“

Tím se snažili minimalizovat pocit izolace a zajišťovat kontinuitu ve výuce. Komunikace nebyla však omezena pouze na samotné hodiny. Učitelé také využívali e-mailovou komunikaci, kde poskytovali další informace, odpovídali na dotazy žáků a rodičů a poskytovali individuální podporu. Tato zkušenost s distanční výukou a komunikací přinesla nové poznatky a podněty pro budoucnost. Učitelé se naučili nový způsob komunikace a využívání technologií, což jim může být užitečné i v budoucnu při integrování moderních vzdělávacích metod a technologií do své praxe.

Pohledy žáků na používání různých platform ve vzdělávacím procesu byly různorodé a závisely na jejich individuálních zkušenostech a preferencích. Někteří žáci měli pozitivní postoj a snadno se s danou platformou obeznámili, zatímco jiní pociťovali určité obtíže. Tuto skutečnost uvedl i jeden z respondentů ŽA - 1 „*sice jsme na to měli aplikaci, kde jsme měli všechno ohledně úkolů i kontakt na učitele, kde jsme mohli i napsat, ale pro mě prostě tohle bylo složitější, protože sám jsem osobně tu aplikaci ještě neznal.*“

Pro některé žáky mohlo být pohodlné a přirozené používat moderní technologie a digitální nástroje, a proto se rychle adaptovali na nové platformy a během vyučování zvládali i jiné

aktivity. Podle slov jednoho z respondentů ŽB – 1 „*výhodou bylo, že si u toho každý dělal svou v práci.*“

Závěrem lze konstatovat, že komunikace mezi učiteli a žáky v rámci distanční výuky sehrála klíčovou roli při udržení spojitosti ve vzdělávání během pandemie. Školy se rychle přizpůsobily nečekané výzvě a aktivně hledaly efektivní způsoby komunikace, která mohla být aktivními učiteli využita k udržování kontaktu se svými žáky a zajišťovat tak potřebné informace a podporu. Přechod na distanční výuku prostřednictvím online platformy a nástrojů byl prvním krokem, který školy podnikly.

Různé online platformy, jako například Microsoft Teams, Google Classroom, Edupad a další, se staly nedílnou součástí vzdělávacího procesu. Učitelé se snažili využít možnosti, které tyto platformy nabízely, a vytvořit tak vhodné podmínky pro vzdělávání během distanční výuky. Díky těmto možnostem byly informace mezi všemi účastníky předávány efektivně.

Výzkum a zkušenosti respondentů vzdělávání ukazují, že i v obtížných časech je možné najít řešení a udržet kontinuitu ve vzdělávání díky efektivní komunikaci mezi učiteli a žáky prostřednictvím online platformy.

6.4.3 Výuka odborných předmětů a odborného výcviku po dobu distanční výuky

Jedna z největších výzev byla pro odborné školy organizace odborného výcviku distanční formou. Během distanční výuky byla realizace odborného výcviku pro žáky spojena s několika výzvami a závisela na konkrétních podmínkách a možnostech škol a rodiny.

Zatímco na začátku pandemie, kdy byly restaurace otevřené, žáci chodili na praxe jako obvykle, ale s postupným zavíráním restaurací se odborný výcvik musel přizpůsobit novým podmínkám. Někteří učitelé zadali žákům jednoduché nebo náročnější úkoly, které odpovídaly jejich oboru a mohly být zvládnutelné doma. Tyto úkoly zahrnovaly přípravu pokrmů, stolničení nebo jiné činnosti související s daným oborem. Někteří učitelé vytvořili vlastní systém pro realizaci odborného výcviku. Na začátku byl stanoven jeden den v týdnu, kdy žáci dostali zadání práce, která se lišila podle ŠVP. Tento systém fungoval celé jaro 2020. Později se některé školy vrátily k organizaci výuky podobné běžným podmínkám, tedy týden ve škole a týden na praxi. Učitelé zadávali práci na následující

týden, která zahrnovala především přípravu pokrmů. Žáci museli dokumentovat svou práci fotografiemi nebo krátkými videi, která nahráli do vzdělávacího prostředí.

Hodnocení probíhalo na základě fotek, přičemž se hodnotila snaha a nápaditost. Někteří učitelé natáčeli videa, ve kterých ukazovali žákům, jak se příprava pokrmů provádí, a žáci poté sami připravovali jídlo doma. Podle slov jednoho z respondentů: *„jak jsem to prováděl já? Natáčel jsem prostě videa, takže jsem si vzal doma maso (ze svého, takže jsem si suroviny platil sám a potom jsme to vlastně měli k večeři) a podobně, ukazoval jsem dětem, jak se to má dělat, a pak jsem vždycky po nich chtěl, aby něco uvařili, ale určitě jsem po nich nechtěl, aby kupovali svíčkovou a podobně, protože někteří rodiče byli vlastně doma, takže těch financí nebylo tolik.“*

Někteří rodiče žáků při tom pomáhali a zastávali roli instruktorů. Finanční náročnost úkolů se snažili učitelé minimalizovat, aby byly dostupné pro všechny rodiny. Většinou se práce zaměřovaly na jednodušší pokrmy, které nevyžadovaly vysoké náklady na suroviny. Komunikace mezi učiteli a žáky probíhala online formou konzultací přes již zmíněné platformy. Samostatná práce žáků byla také součástí odborného výcviku a učiteli byla hodnocena velmi pozitivně.

V reakci na nedostatečný odborný výcvik, který byl ovlivněn pandemií a distanční výukou, přišlo MŠMT s návrhem uspořádat odborný výcvik pro žáky během letních prázdnin. Cílem této iniciativy bylo vyrovnat se s případnými propadnutími ve vzdělávání a umožnit studentům získat potřebné dovednosti a znalosti, které byly příliš omezené během pandemie. Odborný výcvik by měl poskytnout žákům možnost praktického uplatnění a prohloubení jejich vědomostí. MŠMT poukazovalo na to, že odborný výcvik během letních prázdnin mohl představovat nejen příležitost pro studenty k získání nových dovedností, ale také prostředek ke kompenzaci případných nedostatků ve vzdělávání. Odborný výcvik během letních prázdnin tak mohl představovat zajímavou a užitečnou alternativu k tradičnímu prázdninovému volnu. Poskytnutí příležitosti pro praktické učení a rozvoj dovedností mohlo žákům pomoci nejen ve vzdělávacím procesu, ale také v jejich budoucím osobním a profesním růstu.

Reakce učitelů na nabídku odborného výcviku během letních prázdnin byly rozdílné a odrážely různorodé názory a obavy. Někteří učitelé viděli v této možnosti příležitost pro

žáky, aby si doplnili praktické dovednosti a získali praxi, která jim během pandemie chyběla. Tito učitelé vnímali nedostatek praktického výcviku během distanční výuky a viděli v letních prázdninách vhodnou dobu pro jeho doplnění. Měli za to, že odborný výcvik by mohl žákům prospět, zejména pokud se chtějí v daném oboru dále rozvíjet. Viděli v tom možnost posílení jejich dovedností a připravenosti na budoucí profesní dráhu. Na druhé straně byli učitelé, kteří měli vážné obavy z organizačních a pracovních výzev spojených s odborným výcvikem během prázdnin. Zdůrazňovali, že školní rok byl již náročný jak pro ně, tak pro žáky, a že všichni potřebovali odpočinek a regeneraci. Měli obavy, že další pracovní povinnosti během prázdnin by mohly negativně ovlivnit jejich přípravu na následující školní rok. Zdůrazňovali důležitost vyváženého pracovního a osobního života pro udržení dobrého duševního a fyzického zdraví učitelů i žáků, jak uvedl jeden z respondentů *„Z pohledu učitele si myslím, že i pro ně by to bylo velmi náročné. Ne že by nechtěli žáky něco naučit, ale jde o to, že ten rok pro ně byl náročný a při představě věnovat zasloužené a očekávané volno dalším pracovním povinnostem? Já osobně jsem tedy doufala, že vedení školy k tomuto kroku nepřistoupí. Další otázka samozřejmě byla, jak bude postaráno o moje vlastní děti, když já budu chodit v létě do práce? No jsem ráda, že se to obešlo bez pracovních prázdnin.“*

Celkově lze tedy říci, že reakce učitelů na nabídku odborného výcviku během letních prázdnin byly rozmanité a závisely na individuálních preferencích, zkušenostech a potřebách učitelů i žáků. Pro mnoho studentů jsou letní prázdniny důležitým obdobím relaxace po náročném školním roce. Je to čas, kdy si mohou odpočinout, načerpat novou energii a věnovat se zájmovým aktivitám mimo školní prostředí. Někteří žáci využívají prázdniny k získání pracovních zkušeností prostřednictvím brigád, což jim nejen umožňuje finanční příjem, ale také rozvíjí jejich praktické dovednosti, což vyplývá z jednoho rozhovoru *„já bych si asi nechtěl osobně kazit letní prázdniny. Chtěl bych si je užít v tom, že bych mohl někam jezdit, mohl bych asi chodit na brigády, takže určitě bych jakoby byl proti takové možnosti.“*

6.4.4 Závěrečné zkoušky

Další část výzkumu byla zaměřena na organizaci závěrečné zkoušky nejen ve školním roce 2020/2021, který byl výjimečný vzhledem k pandemii a jejím dopadům na vzdělávací systém.

V této době se školy musely rychle přizpůsobit a hledat řešení pro zajištění závěrečných zkoušek ve specifických podmínkách. Rozhodnutí o odpuštění jedné části zkoušky bylo reakcí na situaci, která omezovala osobní kontakt a zvýšila nejistotu ohledně fyzické přítomnosti ve školních prostorách. Každá škola měla svobodu výběru, zda vynechat ústní část zkoušky nebo písemnou část, a to v souladu se svými možnostmi a konkrétními okolnostmi.

Tímto opatřením se snažilo MŠMT minimalizovat rizika spojená s blízkým kontaktem a současně umožnit studentům dokončit školní rok a přejít do dalšího vzdělávacího stupně. Některé školy se rozhodly vynechat ústní část zkoušky a zaměřit se pouze na písemnou část. To umožnilo studentům vyjádřit své znalosti a dovednosti prostřednictvím psané formy. Naopak, jiné školy upřednostnily ústní část zkoušky, kde mohli studenti prezentovat své znalosti přímo před učiteli a odbornou komisí. V obou případech bylo klíčové zajistit, aby zkoušky probíhaly spravedlivě a objektivně, a to prostřednictvím standardizovaných kritérií hodnocení a jasných instrukcí pro studenty. Z výpovědí rozhovoru vyplynulo, že obě dotazované školy vynechaly ústní zkoušku, což se jevilo podle některých dotazovaných jako vhodná volba, podle jiných nezáleželo na tom, která část byla odpuštěna, protože žáci museli prokázat v obou těchto zkouškách teoretické znalosti PA – 1 uvedl *„odpustili ústní a ano bylo, tak jako tak, ty žáci musí jít ty své vědomosti předvést do jedné z té části buď do té písemné, nebo do té ústní, obsahově obě dvě zkoušky jsou víceméně podobné, takže tak jako tak se museli učit.“* Ovšem podle respondenta PB – 1 nelze jednoznačně říct, zda odpuštění ústní závěrečné zkoušky byla vhodná volba, respondent zmiňuje, že každý žák je individuální a upřednostňuje jiný typ zkoušení *„Naše škola odpustila ústí zkoušku, takže to si myslím, že je dobrý, ale zase pro číšníka? Zase třeba někdo se špatně vyjadřuje, tak je lepší, když bude psát.“*

Důležitou součástí závěrečných zkoušek je bezesporu zkouška praktická. Přestože během distanční výuky byla zakázána přítomnost žáků na školním, tak i na externím pracovišti,

konali žáci právě tuto zkoušku v plném rozsahu, a to během pandemie v roce 2020 i v následujících letech. Pro některé respondenty, z řad učitelů, to byla překvapující situace. Respondent PA – 1 uvedl *„Musím konstatovat, že jsem byla překvapena rozhodnutím ministerstva, kde se vlastně vůbec neřešila praktická zkouška. Měla jsem pocit, že všichni zapomněli na to, že žáci se učili praktické činnosti doma a měla jsem obavu, že v této oblasti budou mít mezery. Z mého pohledu mohla být odpuštěna číšnická nebo odborná dovednost. To jsou dovednosti, se kterými se žáci na „normálním“ pracovišti nesetkají a je nutná ukázka a výklad ve škole, a to během předmětu Cvičení ze stolničení. Vlastně cokoli, ale praktická zkouška se konala v plném rozsahu.“* Někteří učitelé se vyjádřili ve smyslu, že jsou žáci na praktickou zkoušku připraveni, jak uvedl respondent PB – 2 *„Žáci jsou připraveni v rámci možností dobře, zda ale získané vědomosti a dovednosti dokáží správně využít je už na nich.“* Překvapivě se ke konání praktické závěrečné zkoušky nikdo z dotazovaných žáků nevyjádřil, a to v žádném smyslu. Všichni dotazovaní poukazovali pouze na písemnou a ústní zkoušku.

Organizace závěrečných zkoušek v roce 2020/2021 představovala výzvu, která vyžadovala flexibilitu a kreativitu od škol i pedagogů. Bylo nutné najít rovnováhu mezi dodržováním pedagogických standardů a zároveň přizpůsobit se omezením a specifickým podmínkám dané situace.

Celkově lze říci, že názory žáků se různí. Někteří považují odpouštění ústní části za správné a vítají snížení stresu spojeného se zkouškou, zatímco jiní vyjadřují rozpaky nebo upozorňují na omezení při hodnocení jejich znalostí a dovednost při písemné zkoušce. Žáci, kteří se letos připravovali na závěrečné zkoušky, vyjádřili svůj názor ohledně případných úlev v rámci zkouškového procesu. Přestože se shodli na tom, že nejsou nezbytně nutné, projevíli otevřenost a schopnost ocenit případné poskytnutí úlev. Tento postoj naznačuje, že i přes jejich připravenost a sebejistotu v přístupu ke zkouškám si uvědomují, že výjimečná situace spojená s pandemií může přinést nečekané výzvy a stres. Žáci si jsou vědomi toho, že změny a úpravy ve zkouškovém procesu by mohly představovat prospěch.

Pro pedagogický tým, který má na starosti organizaci závěrečných zkoušek, je důležité vědět, že žáci si jsou vědomi možných obtíží spojených se zkouškovým procesem a že jsou

otevření případným úpravám. To jim umožňuje lépe porozumět potřebám žáků a přizpůsobit proces zkoušek tak, aby byl spravedlivý a podporoval jejich úspěch. Pedagogové mohou zvážit různé formy úlev, které jsou v jejich kompetenci a vytvořit prostředí, které podporuje žáky v jejich přípravě, minimalizuje stres a zvyšuje jejich šance na úspěch.

Distanční výuka ovlivnila také samotnou přípravu na závěrečné zkoušky. V počátku distanční výuky se učitelé soustředili na teoretickou přípravu žáků především z odborných předmětů. Po prostudování nezbytné teorie se věnovali přípravám na zkoušku písemnou a ústní. Opakovali daná témata, doplňovali informace a většinou byli úspěšní v tom, že žáci dokázali zvládnout písemnou nebo ústní část zkoušky, která se týkala právě teorie, jak uvádí jeden z respondentů *„jakmile probereme teorii, která je nutná, nebo žádoucí, tak se věnujeme čistě přípravám. Opakujeme okruhy, doplňujeme si informace, které případně buď zapomněli, nebo potřebují dovysvětlit a většinou úspěšně tuto část závěrečných zkoušek zvládnou.“* Za těchto okolností byli žáci připravováni, spíše na teoretické části zkoušky než na zkoušku praktickou. Mimo distanční výuku probíhal odborný výcvik ve škole, nebo formou návštěv externích pracovišť, jako jsou restaurace, hotely a jiné gastronomické provozy v okolí školy. Tam žáci získávají praktické dovednosti pod vedením instruktorů, což v době distanční výuky nebylo možno a žáci tak museli vyvinout dostatečnou aktivitu a samostatnost k osvojení potřebných dovedností.

Nicméně, žáci, kteří absolvovali závěrečné zkoušky v předcházejících dvou letech, museli absolvovat částečně odborný výcvik doma a s postupným rozvolněním ve školní kuchyni nebo v odborné učebně, kde se procvičovaly dovednosti v oblasti obsluhy a přípravy pokrmů. Učitelé se také zaměřovali na praktickou část přípravy k závěrečným zkouškám a musí se konstatovat, že většina žáků byla z praktického hlediska na zkoušku připravena adekvátně. Někteří žáci se do těchto praktických cvičení nezapojili, a to se projevilo na kvalitě jejich připravovaných pokrmů nebo dovedností v oblasti obsluhy. Bylo zaznamenáno, že někteří žáci dosáhli pouze minimálního počtu bodů, ale stále byli hodnoceni jako dostateční.

Tato situace byla obtížná pro všechny zúčastněné. Dlouhá doba vzdělávání na dálku mohla mít negativní vliv na praktické dovednosti žáků. I když se učitelé snažili předat znalosti

a ukázat postupy prostřednictvím videí a online zdrojů, chyběl žákům samotný zážitek a možnost prakticky si vyzkoušet danou činnost. Z rozhovorů vyplývá, že samotní žáci se připravovali především na písemnou a ústní zkoušku, nikdo z dotázaných nevedl, že by se připravoval na zkoušku praktickou. „*jako přípravy byly jako u každého stejné, prostě jsem se učil, připravoval jsem se na ty otázky, co nám učitelé dávali., vlastně takové ty pomocné co říkali, že si máme projíždět pořád, že to bude u závěrečných zkoušek, tak jsem si to projížděl.*“

6.5 Shrnutí distanční výuky z pohledu respondentů

V závěru rozhovorů se učitelé i žáci vyjádřili k opakování distanční výuky následovně: i přes získané dovednosti a nové zkušenosti se žádný z učitelů nevyjádřil s touhou zažít distanční výuku znovu.

Distanční výuka byla vnímána jako období s výzvami a omezeními. Dotazovaní učitelé se setkávali s technickými problémy, omezeným přístupem k technologii u žáků a vyšší pracovní zátěží spojenou s přípravou a organizací online výuky. Dále se také vyjádřili, že jim chyběl osobní kontakt se žáky a interakce ve třídě. Distanční výuka byla vnímána jako prostředí s omezenou možností individuální podpory a diskuse, kterou je možné poskytnout v tradiční učební situaci.

Učitelé zdůraznili, že distanční výuka vyžadovala větší samostatnost a odpovědnost ze strany žáků. I když někteří žáci prokázali schopnost organizace a samostatné práce, dotazovaní učitelé si všimli, že někteří žáci měli potíže s motivací a udržením pozornosti při online výuce. Komunikace a interakce s žáky byly omezené a často se omezovaly na formální a strukturované prostředky, jako jsou e-maily nebo online diskuse. Chyběl jim osobní kontakt a přímá zpětná vazba, kterou by mohli poskytovat žákům na místě.

Zároveň si učitelé uvědomovali, že distanční výuka nebyla vhodná pro všechny žáky. Někteří žáci s omezeným přístupem k technologiím nebo nevhodnými podmínkami doma měli problémy s plněním úkolů a udržením kontinuity ve vzdělávání. Nerovnoměrné technické vybavení a nerovnost přístupu ke vzdělání se staly významnými výzvami, se kterými se učitelé museli vypořádat.

Celkově lze tedy shrnout, že distanční výuka byla pro učitele náročným obdobím, které však přineslo i své pozitivní aspekty. Učitelé se naučili nové dovednosti a technologie, které mohou využít i v budoucí výuce. Nicméně, s ohledem na omezení a nedostatky tohoto výukového modelu, se nikdo z dotazovaných učitelů nevyjádřil s přáním zažít distanční výuku znovu. Raději by se vrátili k tradiční formě výuky s osobním kontaktem a interakcí ve třídě, kterou považují za nezbytnou pro efektivní vzdělávání a podporu žáků. Tímto by se mohly lépe vyrovnat se specifickými potřebami a individuálním rozvojem každého žáka.

Z rozhovorů s dotazovanými žáky vyplynulo mnoho zajímavých informací ohledně vlivu distanční výuky. Převažujícím dojmem bylo, že distanční výuka byla pro všechny dotazované náročná, ale zároveň přinesla několik výhod.

Jedním z významných pozitivních aspektů bylo získání nových dovedností a znalostí. Někteří žáci se ve vzdělávání posunuli dál a naučili se nové věci, které by jinak pravděpodobně nepoznali. Například, někteří se stali odborníky ve svých zájmových oblastech, rozšířili si své znalosti v konkrétním oboru a dokázali se samostatně zdokonalovat. Distanční výuka tak nabídla příležitost pro individuální růst a objevování nových oblastí. Dalším výhodným prvkem byla digitalizace výukových materiálů. Žáci měli přístup k webovým stránkám a online materiálům, které jim umožňovaly studovat nejen během distanční výuky, ale i poté. Tyto digitální platformy poskytovaly možnost opakování, prozkoumávání a návratu k látkám v libovolném čase. Kromě toho, nástroje pro komunikaci a zadávání úkolů, usnadnily žákům přístup k informacím a udržování kontaktu s učiteli i přes fyzickou vzdálenost.

Přestože byla distanční výuka v určitých ohledech přínosná, žádný z dotazovaných by ji již nechtěl zažít znovu. Důvodem byl nedostatek osobního kontaktu a sociální interakce. Skupinová diskuse, spolupráce s vrstevníky a přímá komunikace s učiteli se ukázaly jako nezastupitelné aspekty vzdělávání a sociálního rozvoje. Bez těchto prvků žáci pociťovali ztrátu a nedostatek podpory a motivace.

Závěrem lze tedy konstatovat, že distanční výuka přinesla žákům nové dovednosti a poznatky, které by jinak nemuseli získat. Avšak nedokázala nahradit tradiční výuku, která se zakládá na osobním kontaktu a skupinové interakci, jak se vyjádřil jeden

z respondentů „*tuto situaci už bych asi nechtěl dál, asi už bych nechtěl zažít, protože to bylo jak kdyby se zastavil svět, prostě musel jste být doma a bez kamarádů, bez ničeho, nemohl jste chodit ven a bylo to takový divný no.*“ Osobní interakce mezi žáky a učiteli je nezbytná pro jejich optimální vývoj a efektivní vzdělávání.

6.6 Diskuze

Z rozhovorů vyplynula řada klíčových aspektů týkajících se přechodu na distanční výuku během pandemie. Jeden z těchto aspektů se zaměřoval na rozbor pocíťovaných emocí ze strany žáků a učitelů v souvislosti s touto zásadní změnou ve vzdělávání.

Výsledky naznačují, že reakce byly rozmanité a často spojené s nejistotou a nedostatkem zkušeností v této nové formě vzdělávání. Žáci se na začátku této změny často těšili na možnost výuky z pohodlí svého domova. Měli naději, že se jim otevře nový prostor pro samostatnou práci a flexibilitu. Avšak s postupem času si začali uvědomovat, že jim chybí interakce se spolužáky a přímý kontakt s učiteli, což vyplývá i z výzkumu Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů, který byl zveřejněn ve vědeckém časopise Pedagogická orientace, kde se uvádí: „*Žáci prvního i druhého stupně ocenili volnější režim, jelikož nemuseli brzy vstávat, mohli si dělat delší přestávky, volit si vlastní tempo zpracování zadaných úkolů a měli větší kontakt se svou rodinou. Na druhou stranu postrádali sociální interakce se spolužáky a chyběl jim i výklad učitele*“⁶⁵ ke stejnému závěru došla Frombergerová ve svém diskuzním článku s názvem Distanční vzdělávání v době pandemie pohledem čtyř účastníků vzdělávacího procesu, kde uvádí: „*Velkou nevýhodou byla sociální izolace a omezení kontaktů, které vnímali všichni dotazovaní.*“⁶⁶

Sociální interakce ovšem nebyla jediná, co se z pohledu respondentů jevílo jako nedostatečné. Nedostatečné technické vybavení, omezený přístup k internetu a nedostatečné studijní materiály často vytvářely dodatečné překážky pro efektivní vedení distanční výuky, na některá tato fakta poukazuje i ČŠI (březen 2021) ve své tematické

⁶⁵ Pedagogická orientace, roč. 30, č. 2, 2020; *Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů*; dostupné [online] z <https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-122>

⁶⁶ Pedagogická orientace, roč. 30, č. 2, 2020; *Distanční vzdělávání v době pandemie pohledem čtyř účastníků vzdělávacího procesu*; dostupné [online] z <https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-221>

zprávě Distanční vzdělávání v základních a středních školách, kde se uvádí: „Přestože jsou téměř všichni žáci do distančního vzdělávání nějakou formou zapojeni, někteří se neúčastní on-line výuky. Jednou z příčin jsou stále nedostatky v jejich vybavení digitální technikou nebo nevyhovující připojení.“⁶⁷ O nedostatečné internetové připojení se zmiňuje i MŠMT ve své zprávě, kde uvádí: „častějším důvodem byla absence/nedostatek koncového zařízení a nejčastějším absence připojení k internetu.“⁶⁸

Jedním ze zkoumaných aspektů byla také motivace, která hraje zásadní roli v distanční výuce a ovlivňuje jak žáky, tak i učitele. Existuje mnoho faktorů, které mohou ovlivnit motivaci v distanční výuce. Z šetření společnosti PAQ Research a Kalibro, které proběhlo v červnu 2021 (Bicanová, Gargulák & Prokop, 2021) vyplynulo, že více než polovině žákům poklesla motivace „Podstatná část žáků při distanční výuce ztratila motivaci. Okolo poloviny říká, že výuka byla méně zajímavá (57 %) a že se méně těšili na vyučování (52 %). Velká část žáků cítila i menší motivaci se hodně naučit (41 %).“⁶⁹

Ztráta motivace byla ovlivněna mnoha faktory a za jeden z klíčových faktorů při motivaci žáků během distanční výuky byli považováni rodiče. Mnoho rodičů se ocitlo v nové roli asistentů učitelů a často se jim nedostávalo potřebného know-how a zdrojů pro efektivní podporu vzdělávání svých dětí z domova což uvádí i Rokos, Vančura (2020) „Rodiče často nemají dostatečné pedagogické dovednosti ve smyslu znalosti didaktických postupů a zásad, ale i vědomostí spojených s probíraným učivem, tudíž může být problematické danou látku svému dítěti vysvětlit.“⁷⁰ Nedostatek motivace ze strany rodičů dokládá i zpráva MŠMT (2021), která uvádí: „Nejčastěji se žáci podle vyjádření ředitelů škol neúčastnili výuky z jiných důvodů, zejm. kvůli neochotě rodičů (žáků) se takové formy

⁶⁷ ČŠI: Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%0c5%99%0c3%adlohy/Dokumenty/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

⁶⁸ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva z mimořádného šetření MŠMT k distanční výuce žáků v základním vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/msmt-vydalo-zpravu-z-mimoradneho-setreni-k-distančni-vyuce>

⁶⁹ Bicanová, J., Gargulák, K., & Prokop, D. (2021). *Dopady pandemie covid-19 na žáky. Report č. 1: Vnímání distanční výuky žáky, Poptávka podpůrných opatření ze strany rodičů.* <https://drive.google.com/file/d/1qdgmVeOUcGkgHrsrfMG1LAVIRTr0QWL3/view>

⁷⁰ Pedagogická orientace, roč. 30, č. 2, 2020; *Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů*; dostupné [online] z <https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-122>

výuky účastnit bez ohledu na vybavenost rodiny či možnosti školy. Jde o 64 % žáků z celkového počtu žáků, kteří se distanční výuky neúčastnili (tedy cca 7,3 tis. z 11,3 tis. žáků).“⁷¹

Aby byla motivace v distanční výuce posílena, je důležité, aby se všichni zúčastnění podíleli na jejím vytváření. Učitelé by měli vytvářet stimulující prostředí, které podporuje interakci a zapojení studentů. Měli by být flexibilní a vnímaví k potřebám žáků a snažit se vytvářet zajímavé a atraktivní výukové materiály. Rodiče by měli podporovat své děti, vytvářet strukturu a rutinu pro distanční vzdělávání a komunikovat s učiteli ohledně pokroku a potřeb svých dětí. Celkově je motivace klíčovým faktorem pro úspěch v distanční výuce. Společným úsilím žáků, učitelů a rodičů lze motivaci posílit a zajistit, aby distanční výuka byla účinná a přínosná pro všechny zúčastněné.

Základem efektivní motivace bylo nutné zvolit vhodné komunikační prostředky během distanční výuky. Používání online platforem se stalo klíčovým nástrojem pro udržení spojitosti ve vzdělávání během pandemie. Během pandemie měly školy možnost využívat několik komunikačních prostředků, které usnadnily komunikaci mezi jednotlivými aktéry. Jedny z nejpoužívanějších platforem jsou považovány následující Google Classroom a MS Teams, což vychází ze závěrů ČŠI (2020) která ve své zprávě shrnula následující: *„Ze šetření České školní inspekce vyplynulo, že většina základních i středních škol využívá digitální techniku pro vedení porad. Nejčastěji šlo o platformy Microsoft Teams, Skype a Google Meet nebo Google Hangout. Z dalších prostředků byl častěji používán ještě e-mail a telefon, již méně často byly využívány aplikace WhatsApp, Zoom a Messenger. Z dalších prostředků byl častěji používán ještě e-mail a telefon, již méně často byly využívány aplikace WhatsApp, Zoom a Messenger.“*⁷² Shodné výsledky vyplynuly i z průzkumu, který provedla agentura Focus a jehož závěry byly publikovány na webových stránkách Člověk v tísni *„Naprostá většina vyučujících (85 %) neměla před propuknutím epidemie uživatelskou zkušenost s platformami pro realizaci distanční výuky.*

⁷¹ MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva z mimořádného šetření MŠMT k distanční výuce žáků v základním vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/msmt-vydalo-zpravu-z-mimoradneho-setreni-k-distancni-vyuce>

⁷² ČŠI: Česká školní inspekce. *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://map.nadorlici.cz/src/Frontend/Files/FileExtend/source/5_1588848792.pdf

Z těch využívají respondenti nejčastěji MS Teams (45 %) a Google Classroom (36 %). Popularita či uživatelská zkušenost s MS Teams a Google Classroom prudce vzrostla až s nástupem první fáze distanční výuky. V době před vypuknutím epidemie byla nejužívanějším nástrojem platforma Bakaláři.“⁷³

Je důležité si uvědomit, že tato forma komunikace má i do budoucna velký potenciál. Vzdělávací instituce by měly pokračovat v rozvoji svých dovedností v oblasti digitální komunikace a využívat moderní technologie k podpoře vzdělávání. Tím lze zajistit flexibilitu a připravenost na budoucí výzvy a zároveň zajistit optimální prostředí pro jejich vzdělávání a rozvoj.

Výzkum a zkušenosti respondentů vzdělávání ukazují, že i v obtížných časech je možné najít řešení a udržet kontinuitu ve vzdělávání díky efektivní komunikaci mezi učiteli a žáky prostřednictvím online platformy. Ovšem je nutné zdůraznit, že na úrovni SOU přinesla distanční výuka mnoho výzev, a to především ve spojitosti s organizací odborného výcviku během pandemie, který je nedílnou součástí tohoto typu studia.

Zatímco na začátku pandemie bylo možné vykonávat odborný výcvik fyzicky na smluvních pracovištích, postupným zaváděním různých opatření, musely školy reagovat a přizpůsobit se tak novým podmínkám. I přesto, že se nastalá situace ohledně odborného výcviku jevila jako problematická z výsledků šetření ČŠI (2021) vyplynulo, že „V segmentu středního vzdělávání byla velkým tématem dlouhodobá absence odborného výcviku. Z vyjádření ředitelů středních škol i třídních učitelů však vyplývá, že jen pro méně než čtvrtinu středních škol představovala absence odborného výcviku tak zásadní problém, aby jej museli přesunout do období letních prázdnin, nebo dokonce až do dalšího školního roku.“⁷⁴

Učitelé si našli různé způsoby, jak přizpůsobit odborný výcvik distanční formě. Někteří zadávali žákům úkoly, které odpovídaly jejich oboru a mohly být splněny doma. Těmito

⁷³ Člověk v tísní. *Největší problém distanční výuky v ČR je podle učitelů zapojení všech studentů* [online]. 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/nejvetsi-problemy-distanzni-vyuky-v-cr-7491gp>

⁷⁴ ČŠI: Česká školní inspekce. *Návrat žáků k prezenčnímu vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2021/08/csi-tematicka-zprava-navrat-zaku-k.html>

úkoly byla například příprava pokrmů, stolničení nebo jiné činnosti související s daným oborem. Další učitelé vyvinuli vlastní systém pro realizaci odborného výcviku, kde žáci dostávali zadání práce a museli dokumentovat svou práci fotografiemi nebo videi. Hodnocení se zaměřovalo na snahu a nápaditost.

Rodiče sehráli důležitou roli při organizaci odborného výcviku. Pomáhali žákům při plnění úkolů a zastávali roli instruktorů. Učitelé se snažili minimalizovat finanční náročnost úkolů, aby byly dostupné pro všechny rodiny, a proto se práce často zaměřovala na jednodušší pokrmy, které nevyžadovaly vysoké nároky na suroviny.

Reakce na nabídku odborného výcviku během letních prázdnin byly rozdílné. Někteří učitelé viděli příležitost pro žáky, aby si doplnili praktické dovednosti a získali praxi, která jim během pandemie chyběla. Na druhé straně byli učitelé, kteří měli obavy z organizačních a pracovních výzev spojených s tímto výukovým systémem.

Celkově lze konstatovat, že distanční výuka odborného výcviku během pandemie vyžadovala adaptaci a kreativitu ze strany učitelů, žáků a rodičů. Přes překážky se podařilo nalézt různé způsoby, jak zajistit praktickou část vzdělávání a rozvoje dovedností.

Je důležité, abychom získané zkušenosti z distančního odborného výcviku využili pro budoucí vzdělávací strategie. Školy a instituce by měly investovat do technického vybavení a digitálních prostředků, které umožní efektivní provádění virtuálního výcviku a simulací. Zároveň je nutné spolupracovat se zaměstnavateli a průmyslovými partnery, aby studentům poskytli příležitosti k praktickému uplatnění a získání reálných zkušeností.

V návaznosti na absenci ODV během distanční výuky muselo MŠMT přistoupit k úpravám závěrečných zkoušek, které distanční výuka ovlivnila ve velké míře. Ačkoli se učitelé snažili předat znalosti a dovednosti pomocí online materiálů, chyběl žákům samotný praktický zážitek. Někteří žáci také neprojevali dostatečný zájem o praktické cvičení, což se projevilo na kvalitě jejich připravovaných pokrmů nebo dovednostech v oblasti obsluhy.

Celkově lze říci, že organizace závěrečných zkoušek v této neobvyklé situaci vyžadovala od škol a pedagogů flexibilitu a kreativitu. Důležité je, aby pedagogové porozuměli potřebám žáků a přizpůsobili zkouškový proces tak, aby byl spravedlivý a podporoval jejich úspěch. Cermat, v souvislosti s dopadem distanční výuky, shrnul dostupné informace

o konání ZZK v roce 2020, a to následovně: „Vzhledem k mimořádným opatřením ve školství žáci měli delší čas na přípravu na všechny části závěrečné zkoušky, na druhou stranu se museli z větší části připravovat doma, což pro ně bylo náročnější. Navíc výsledky mohly být horší také z toho důvodu, že k závěrečné zkoušce šli všichni žáci 3. ročníků, tedy i ti, kteří by jinak pro špatný prospěch ke zkoušce připuštěni nebyli. Srovnání s minulými roky ale ukazuje, že výsledky žáků se nijak zásadně nevymykají oproti předcházejícím školním rokům. Ve všech částech závěrečné zkoušky dosáhli žáci nepatrně horších průměrných známek, nešlo ale o podstatný rozdíl. Je vidět, že učitelům i žákům se podařilo překonat handicap spojený se zavřením škol.“⁷⁵ Podobné závěry lze vyvodit i z provedeného výzkumu, který byl součástí této diplomové práce.

Rozhovory o distanční výuce během pandemie odhalily složitost tohoto přechodu a různé emocionální reakce, které s ním souvisely. Zároveň ukázaly na důležitost připravenosti na podobné scénáře výuky a potřebu investovat do technologické infrastruktury, aby se zajistilo efektivní distanční vzdělávání. Tato zkušenost nám připomněla, jak důležité je poskytnout žákům a učitelům potřebné nástroje, školení a podporu pro úspěšný přechod na vzdělávání v online prostředí.

⁷⁵ CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Zpětná vazba ze škol – červen 2020* [online]. 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/zpetna-vazba-ze-skol/zpetna-vazba-ze-skol-cerven-2020>

Závěr

Distanční výuka během pandemie Covid – 19 byla výzva, před kterou stálo české školství v uplynulých letech, a to na všech typech škol. Pro SOU byla tato situace náročnější, protože školy musely čelit výzvě při organizaci nejen teoretické výuky, ale také u výuky odborného výcviku, který tvoří velkou část vzdělávání na tomto typu škol.

Cílem diplomové práce bylo shrnout poznatky o konání odborného výcviku během pandemie na SOU, a to konkrétně u oboru Kuchař – číšník, dále také dopad distanční výuky na žáky u závěrečné zkoušky, především pak u zkoušky praktické. K zjištění výsledků byl zvolen kvalitativní výzkum, konkrétně rozhovory s učiteli odborných předmětů a odborného výcviku a rozhovory se žáky, kteří ukončili studium závěrečnou zkouškou v letech 2021/2022 a 2022/2023. S ohledem na nesoučinnost oslovených respondentů je výzkumný vzorek složen z 8 účastníků, a to konkrétně ze 4 učitelů a 4 žáků. Součástí výzkumu mělo být i pozorování při samotné praktické závěrečné zkoušce, které se nepodařilo uskutečnit z důvodu neumožnění přítomnosti cizí osoby během zkoušky. Toto školy odůvodnily instrukcí o závěrečné zkoušce, kde se uvádí, že závěrečné zkoušky písemné a praktické se konají bez přítomnosti veřejnosti.

Diplomová práce je rozdělena na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a na část praktickou. V teoretické části jsou popsány základní informace o počátku a vývoji pandemie včetně omezení, která se vztahovala na školy a jsou zde shrnuty základní informace o distanční výuce. Následně jsou uvedena specifika SOU a informace o organizaci závěrečných zkoušek, konkrétně u oboru vzdělávání Kuchař – číšník před, během i po pandemii.

Praktická část se zaměřuje na analýzu získaných rozhovorů, jejichž výsledky jsou následně diskutovány a porovnávány s již zveřejněnými výsledky výzkumů a tematickými zprávami na téma distanční výuka. U respondentů z řad žáků byla analýza rozhovorů náročná, ukázalo se, že žáci nemají dostatečnou slovní zásobu a vyjadřovací schopnosti k vyslovení svých postojů a názorů k dané problematice.

V praktické části jsem hledala odpovědi na tyto otázky: Jak probíhala distanční výuka odborných předmětů a odborného výcviku? Z výsledků výzkumu vyplývá, že školy využily dostupné techniky a nápaditost ze stran učitelů k zajištění odpovídajících výsledků vzdělávání prostřednictvím různých platforem, které využívali k zadávání úkolů, komunikaci, ale i k poskytování studijních materiálů v různých formách včetně videonávodů. Učitelé byli bezesporu nápadití a snažili se žáky motivovat.

Jaké byly nedostatky distanční výuky z hlediska žáků a učitelů? Z rozhovorů vyplývá, že hlavním nedostatkem během distanční výuky byla absence sociálního kontaktu, dále také motivace a v některých případech technické vybavení.

Jak jsou žáci, kteří strávili minulý školní rok z velké části v distanční výuce, připraveni na závěrečné zkoušky? Výuka odborného výcviku bylo téma diskutované širokou veřejností v době pandemie a vznikaly obavy o úspěšné absolvování závěrečných zkoušek. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že i přes absenci odborného výcviku na reálných pracovištích během distanční výuky, byli žáci připraveni adekvátně a u závěrečných zkoušek byli úspěšní. Což potvrzuje i šetření ČŠI.

Pandemie COVID-19 přinesla novou a neočekávanou výzvu, se kterou se učitelé, žáci a jejich rodiny museli poprvé vypořádat. Distanční výuka se stala nutností a bylo nezbytné se rychle přizpůsobit novým podmínkám vzdělávání. Vzhledem k nedostatku předchozích zkušeností s touto formou výuky se mnozí žáci a učitelé ocitli v neznámém prostředí, které vyvolávalo pocit nejistoty a nedostatku jistoty ohledně toho, jakým způsobem se s tímto novým výukovým modelem vypořádat. Tato nová situace vyžadovala od všech zúčastněných stran flexibilitu, kreativitu a ochotu přizpůsobit se novému výukovému prostředí. Nicméně během průběhu pandemie se ukázalo, že žáci i učitelé jsou velmi odolní a schopní přizpůsobit se novým výzvám. Postupně si osvojili nové dovednosti a získali cenné zkušenosti s tímto stylem výuky. Mnoho škol a učitelů se snažilo poskytnout podporu a vytvořit prostředí, ve kterém se žáci mohli cítit bezpečně i v této nové výukové realitě.

Tyto nově nabyté zkušenosti se staly cenným zdrojem poznatků a přispěly k lepšímu porozumění tomu, jak přistupovat k distanční výuce a jak maximálně využít dostupné technologie. Budou sloužit jako základ pro další vývoj a zdokonalování

vzdělávacích metod v budoucnosti, ať už se jedná o krizové situace podobné pandemii nebo o rozvoj moderních pedagogických přístupů v digitálním světě.

Za přínos této diplomové práce může být považováno zjištění, že ODV na SOU se zaměřením na obor Kuchař – číšník lze realizovat částečně i jinou formou, než je fyzická přítomnost žáků na odborném pracovišti, nebo v odborných učebnách, a to bez negativního dopadu na získané dovednosti a znalosti jednotlivých žáků.

Resumé

Diplomovou práci jsem zaměřila na problematiku dopadu distanční výuky na obor Kuchař – číšník u závěrečných zkoušek. Práce je členěna na dvě části. První část obsahuje poznatky o pandemii, distanční výuce, specifik SOU a souhrnné informace o konání závěrečných zkoušek. Praktická část zahrnuje analýzu výsledků výzkumného šetření s následnou diskuzí a porovnáním s již zveřejněnými výsledky výzkumů.

Cílem diplomové práce bylo zmapovat, jaký dopad měla distanční výuka na žáky u závěrečné zkoušky oboru Kuchař – číšník na SOU.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že dopad distanční výuky byl zanedbatelný a žáci byli na zkoušku připraveni adekvátně.

Summary

Thesis was focused on the impact of distance learning on the Chef – Waiter Program during the final exams. The thesis is divided into two parts. The first part includes knowledge about the pandemic, distance learning, specific aspects of vocational education, and a comprehensive overview of the final exams. The practical part involves analyzing the results of a research survey, followed by a discussion and comparison with previously published research findings. The aim of the thesis was to assess the impact of distance learning on students taking the final exams in the Chef-Waiter Program at a vocational school. The research results indicate that the impact of distance learning was negligible, and the students were adequately prepared for the exams.

Zdroje

Seznam literatury

PRŮCHA, Jan. *Psychologie učení: teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi*. Praha: Grada, 2020. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-2853-2.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2019. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5511-3. (str. 82)

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN isbn:978-80-262-0644-6

ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0051-4.(str. 120)

Legislativa

Vyhláška č. 13/2005 Sb.: *Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-13>

Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast4>

Zákoník práce: 262/2006. In: Dostupné také z: <http://zakony.centrum.cz/zakonik-prace/cast-4-hlava-1-paragraf-79a>

Internetové zdroje

Bicanová, J., Gargulák, K., & Prokop, D. (2021). *Dopady pandemie covid-19 na žáky. Report č. 1: Vnímání distanční výuky žáky, Poptávka podpůrných opatření ze strany rodičů.*

<https://drive.google.com/file/d/1qdgmVeOUcGkgHrsrfMG1LAVIRTr0QWL3/view>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Aktuality: V Centru se uskutečnila porada se zástupci škol s největším počtem žáků v oboru Kuchař-číšník* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/jednotna-zadani/jak-bezpecne-zachazet-s-jednotnym-zadanim>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Jak bezpečně zacházet s jednotným zadáním* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/jednotna-zadani/jak-bezpecne-zachazet-s-jednotnym-zadanim>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Písemná zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/pisemna-zkouska>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Praktická zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/prakticka-zkouska>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Praktická zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/prakticka-zkouska>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Závěrečná zkouška: Ústní zkouška* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/ustni-zkouska>

CERMAT: Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. *Zpětná vazba ze škol – červen 2020* [online]. 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://zkouska.ceremat.cz/menu/zaverecna-zkouska/zpetna-vazba-ze-skol/zpetna-vazba-ze-skol-cerven-2020>

Člověk v tísni. *Největší problém distanční výuky v ČR je podle učitelů zapojení všech studentů* [online]. 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/nejvetsi-problemy-distanzni-vyuky-v-cr-7491gp>

ČŠI: Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/TZ_D_istančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

ČŠI: Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: : https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/03/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

ČŠI: Česká školní inspekce. *Kvalita vzdělávání v České republice: Výroční zpráva* [ISBN 978-80-88087-65-6 (online ; pdf)]. 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf

ČŠI: Česká školní inspekce. *Kvalita vzdělávání v České republice* [online]. Praha, Prosinec 2021 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf

ČŠI: Česká školní inspekce. *Návrat žáků k prezenčnímu vzdělávání v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2021/08/csi-tematicka-zprava-navrat-zaku-k.html>

ČŠI: Česká školní inspekce. *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://map.nadorlici.cz/src/Frontend/Files/FileExtend/source/5_1588848792.pdf

Edu.cz: Jednotný metodický portál MŠMT. *Metodika pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. 2022 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/metodika-pro-vzdelavani-distancnim-zpusobem-2/>

Edu.cz: Jednotný metodický portál MŠMT. *RVP - rámcový vzdělávací program: 65 - Gastronomie, hotelnictví a turismus* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-h/65-gastronomie-hotelnictvi-a-turismus/>

MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Harmonogram uvolňování v oblasti školství 2020* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/harmonogram-uvolnovani-opatreni-v-oblasti-skolstvi>

MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika MŠMT - metodika k ukončování vzdělávání a ke konání závěrečné zkoušky ve školním roce 2020/2021*. Str. 1 -

5[online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/metodika-k-ukoncovani-vzdelavani-a-ke-konani-zaverecne>

MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/metodika_DZV__23_09_final.pdf

MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. : *Metodická doporučení pro vzdělávání distančním způsobem* [online]. Praha, 2020, 23. 9. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplneni_25_srpna%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplneni_25_srpna%20(2).pdf)

MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. : *Provoz škol a školských zařízení ve školním roce 2020/2021 vzhledem ke covid-19* [online]. Praha, 2020, 24. 8. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplneni_25_srpna%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Manual_k_provozu_skol_doplneni_25_srpna%20(2).pdf)

MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zpráva z mimořádného šetření MŠMT k distanční výuce žáků v základním vzdělávání* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/msmt-vydalo-zpravu-z-mimoradneho-setreni-k-distančni-vyuce>

MZČR: Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Pandemický zákon* [online]. Praha [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: [https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/5520/14546/Pandemický%20p%C3%BD%20pl%C3%A1n%20%C4%8CR.pdf](https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/5520/14546/Pandemický%20p%C3%A1n%20%C4%8CR.pdf)

MZČR: Ministerstvo zdravotnictví České republiky. *Mimořádné opatření* [online]. Praha, 11. března 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20200311063921/https://www.mzcr.cz/dokumenty/mimoradna-opatreni-ministerstva-zdravotnictvi-zakazuji-konani-hromadnych-akci-na_18698_1.html

Nadace OSF. *Čtyři principy výuky v online prostoru* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://osf.cz/2020/03/18/neziskovky-a-dalsi-iniciativy-v-boji-proti-koronaviru/>

NEUMAJER, Ondřej. *Vzdělávání na dálku přináší zmatky v pojmech* [online]. 23. 11. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://ondrej.neumajer.cz/vzdelavani-na-dalku-prinasi-zmatky-v-pojmech/>

NPI: Národní pedagogický institut. *Offline žáci v distanční výuce* [online]. Praha, 2020 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/2083-offline-zaci-v-distanzni-vyuce>

NPI: Národní pedagogický institut. *Infomační systém infoabsolvent: Profil absolventa* [online]. Praha [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Obory/ProfilAbsolventa/6551H01/Kuchar-cisnik>

NPI: Národní pedagogický institut. *Nová závěrečná zkouška: Jak školský zákon upravuje závěrečnou zkoušku učňů* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/jak-skolsky-zakon-upravuje-zaverecnou-zkousku-ucnu.html>

NPI: Národní pedagogický institut. *NZZ2: Nová závěrečná zkouška 2* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/nzz2/uvod>

NPI: Národní pedagogický institut. : Školní úspěšnost [online]. 21. 3. 2021 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/landing-pages/detail/vliv-nadani-tremy-a-stylu-uceni-na-skolni-uspesnost>

NÚOV: Národní ústav odborného vzdělávání. *Charakteristika vzdělávacího programu: Kuchař* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/65/6552h001.ch.html>

NÚV: Národní ústav pro vzdělávání. : Střední odborná učiliště [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/stredni-odborna-uciliste.html>

NZIP: Národní zdravotnický informační portál. *COVID-19: úvod, inkubační doba, původce a sezónnost onemocnění* [online]. Praha, 29. 8. 2022 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>

PAQ Research: Učitel na živo. Život během pandemie [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/files/paq-distanzni-vzdelavani.pdf>

Pedagogická orientace, roč. 30, č. 2, 2020; *Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů*; dostupné [online] z <https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-122>

Pedagogická orientace, roč. 30, č. 2, 2020; *Distanční vzdělávání v době pandemie pohledem čtyř účastníků vzdělávacího procesu*; dostupné [online] z <https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-221>

POSPÍŠIL, Radek: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity. *Úvod do pedagogiky* [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/elportal/estud/pdf/ps09/uvod_ped/web/vyzkum.html

ROKOS, Lukáš a VANČURA, Michal. Pedagogická orientace: *Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů* [online]. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/14136/11809>

Řízení škol online. *Principy a zásady úspěšného vzdělávání na dálku* [online]. Praha, 2020, 24. 9. 2020 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/metodika-pro-distancni-vzdelavani.a-7036.html>

ŠVAŘÍČEK, R., STRAKOVÁ, J., BROM, C., GREGER, D., HANNEMANN, T., LUKAVSKÝ, J. *Spolupráce rodiny a školy v době uzavřených základních škol*, Roč.25, č.3(2020), *Studia paedagogica*, dostupné z <https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/19182> , [online], <https://doi.org/10.5817/SP2020-3-1>

ZLÁMALOVÁ: Helena. *Vysoká škola J. A. Komenského Národní centrum distančního vzdělávání: Distanční vzdělávání a eLearning* [online]. Praha, 2006 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2016/UOPK_1005/um/44123581/Distancni_vzdelavani.pdf?lang=en;so=pd

ZLÁMALOVÁ, H. 2007. *Distanční vzdělávání - včera, dnes a zítra*. e-Pedagogium, 7, [citace].[online] Dostupné z: https://e-pedagogium.upol.cz/artkey/epd-200703-0004_distancni-vzdelavani-vcera-dnes-a-zitra.php

Přílohy

Příloha 1 – Zadání SOP

Příloha 2 – Protokol o PZZ + hodnotící tabulka

Příloha 3 – Rozhovor učitelé – otázky

Příloha 4 - Rozhovor žáci rok ukončení 2022 – otázky

Příloha 5 - Rozhovor žáci rok ukončení 2023 – otázky

Příloha 6 - Formulář pro souhlas se zpracováním osobních údajů

Obrázky

Obrázek č. 1

Uzavření škol na jaře 2020 dostupné z <https://www.klickevzdelani.cz/Management-skol/Reditelna/Provozni-zalezitosti/category/vseobecne-informace/msmt-prehled-provozu-skol-v-obdobi-pandemie-covid19-jaro-2020-2021>

Obrázek č. 2

Uzavření škol na podzim 2021 dostupné z <https://www.klickevzdelani.cz/Management-skol/Reditelna/Provozni-zalezitosti/category/vseobecne-informace/msmt-prehled-provozu-skol-v-obdobi-pandemie-covid19-jaro-2020-2021>

Obrázek č. 3

Čtyři principy výuky v online prostoru dostupné z: <https://www.eduin.cz/ucit-online/>

Obrázek č.4

Dostatečnost technického vybavení – skupiny rodičů

Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/files/paq-distancni-vzdelavani.pdf>

Obrázek č. 5

Faktory ovlivňující výuku dostupné z <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/2083-offline-zaci-v-distancni-vyuce>

Tabulky

Tabulka č. 1

Přehledová tabulka – základní informace o respondentech; vlastní zdroj

Seznam zkratek

BOZP	Bezpečnost a zdraví při práci
CZVV	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
ČŠI	Česká školní inspekce
JZZZ	Jednotné zadání závěrečné zkoušky
MŠMT	Ministerstvo školství a tělovýchovy
NPI	Národní pedagogický institut
NZZ	Nová závěrečná zkouška
ODV	Odborný výcvik
OOP	Opatřením obecné povahy
PPP	Pedagogicko- psychologická poradna
PZZ	Praktická závěrečná zkouška
RVP	Rámcový vzdělávací program
SOP	Samostatně odborná práce
SOU	Střední odborné učiliště
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	Školní vzdělávací program
ÚZZ	Ústní závěrečná zkouškou
WHO	Světová zdravotnická organizace

Příloha č. 1

65-51-H/01 Kuchař - číšník

Praktická zkouška

Téma č. 1 (T-93448) - Kuchař – číšník SOP 2020/2021

Samostatná odborná práce

Pokyny pro realizaci

Samostatná odborná práce je součástí závěrečné zkoušky v oboru. Škola je povinná ji realizovat jako součást tématu praktické zkoušky. Škola zadání podle potřeby dále rozpracuje a konkretizuje, zejména časový harmonogram zpracování, způsob zadání a odevzdání, konzultace s učiteli apod.

1. Zadání SOP

Žáci budou dle zadané osnovy vypracovávat písemnou dokumentaci ke stanoveným tématům, ze kterých si každý žák jedno téma zvolí.

Názvy témat:

Téma I. U rodinného stolu

Téma II. Směřujeme na sever

Téma III. Mezi puškou a vařečkou

Téma IV. Zlatá éra piva v Česku

Inspirace k možnému zacílení žákovských témat:

• Téma I. U rodinného stolu

Příležitosti: oslava významné rodinné události, například křtiny, zasnuby, svatba, promoce, svátek, životní jubileum.

Pokrmý (slavnostní menu) zaměřené na: staré rodinné recepty skloubené se současnými moderními trendy v gastronomii.

• **Téma II. Směřujeme na sever**

Příležitosti: cestování a gastronomie Skandinávie, Pobaltí, zahrnující Finsko, Norsko, Švédsko, Dánsko, Island, Estonsko, Litva, Lotyšsko.

Pokrmý (slavnostní menu) zaměřené na: tradiční i netradiční úpravu pokrmů a nápojů severské národní kuchyně.

• **Téma III. Mezi puškou a vařečkou**

Příležitosti: všechny akce lovecké sezóny, například myslivecká setkání, zvěřinové hody, svátek svatého Huberta.

Pokrmý (slavnostní menu) zaměřené na: zvěřinové speciality v tradiční i moderní úpravě.

• **Téma IV. Zlatá éra piva v Česku**

Příležitosti: pivní slavnosti či festivaly, ochutnávky piva, výročí pivovarů (dny otevřených dveří), uvedení nového výrobku na trh, firemní večírek v pivovarské restauraci.

Pokrmý (slavnostní menu) zaměřené na: snoubení piva a krajových specialit jednotlivých regionů.

- Obsah tématu/témat SOP:

Zpracování písemné dokumentace ke zvolenému tématu podle stanovené osnovy a požadavků na formální úpravu práce. Vlastní výroba a prezentace kuchařského výrobku ze samostatné odborné práce, předvedení výseče tabule navržené v SOP, obhajoba SOP a komunikace k tématu v cizím jazyce při praktické zkoušce.

Formální úprava

- text SOP zpracujte na PC, použijte typ písma Times New Roman, velikost 12 b., řádkování 1,5
- celkový rozsah práce je nejméně 10 stran textu, formátu A4; text je možné doplnit obrázky, nákresy a fotografiemi
- práci opatřete titulním listem, který musí obsahovat následující údaje:

Název	Samostatná odborná práce
Téma	Zvolené téma
Název	Přesný
název zpracovaného tématu školy	Název

Kód a název oboru vzdělání

Třída

Školní rok

Jméno a příjmení žáka

- za titulním listem následuje obsah (uvedte názvy kapitol, stránkování).
- vypracujte seznam použitých zdrojů informací (literatura, normy, internetové zdroje) a zařadte jej na konec práce.

Osnova SOP

Samostatná odborná práce musí obsahovat následující části:

b) Úvod

- uveďte, proč jste se zaměřil/a na dané konkrétní téma, jaké jsou hlavní cíle Vaší práce

c) Řešení

- charakteristika vylosované příležitosti s ohledem na využití v gastronomii
- návrh slavnostního menu (minimálně šest chodů)
- objednávka akce
- žádanka na inventář na výšeč tabule pro 2 nebo 4 osoby
- náskres tabule se zasedacím pořádkem, včetně rozmístění výzdoby
- náskres prostření pro 1 osobu, včetně popisu
- charakteristika 1 teplého pokrmu (hlavního chodu) ze slavnostního menu, vypracování kalkulace, technologický postup, popis úpravy pokrmu na talíři
- popis hlavní suroviny vybraného pokrmu a jejího dalšího možného využití v gastronomii
- servis hlavního chodu včetně nápoje
- časový harmonogram gastronomické akce a vyúčtování akce

d) Cizojazyčná část

- překlad menu do zvoleného cizího jazyka
- stručná charakteristika podávaných pokrmů a nápojů v cizím jazyce v rozsahu 1 strany

e) Závěr

- splnění cílů a vlastní přínos pro žáka

Příloha č. 2

PRAKTICKÁ ZKOUŠKA
Hodnocení – kuchař - číšník

Jméno a příjmení žáka:
Téma:

Datum konání zkoušky:

Úkol	Část praktické zkoušky	Počet bodů	Zdůvodnění
Hlavní pokrm s přílohou	Normování pokrmu		
	Příprava pokrmu		
	Prezentace pokrmu		
Obsluha v běžném provozu			
Odborná dovednost číšníka			
Provedení úkolu ze SOP	Příprava a prezentace pokrmu ze SOP		
	Sestavení a prezentace výseče tabule ze SOP		
	Obhajoba SOP		
	Komunikace v cizím jazyce		
Celkový počet bodů			

Klasifikace:

Podpisy členů komise:

Úkol		Počet dosažitelných bodů
Hlavní pokrm s přílohou		30
Obsluha v běžném provozu		15
Odborná dovednost		10
Provedení úkolu ze SOP	Celkem	45
	Příprava a prezentace pokrmu ze SOP	15
	Sestavení a prezentace výseče tabule ze SOP	15
	Obhajoba SOP	7
	Komunikace v cizím jazyce	8
Celkem		100

Úkol	Dílní části	Kritéria hodnocení	Bodové hodnocení
Hlavní pokrm s přílohou	Normování pokrmu	Samostatnost, správnost a úplnost výpočtu	5
	Příprava pokrmu	Příjemka surovin, dodržení norem, technolog. postupu, organizace práce, dodržování hygieny a bezpečnosti práce	20
	Prezentace pokrmu	Chuť, vzhled, úprava na talíři, expedice	5
Obsluha v běžném provozu	Příprava pracoviště, technika obsluhy, použití inventáře, komunikace s hostem, dodržování hygieny a bezpečnosti práce		15
Odborná dovednost	Příprava pracoviště, použití inventáře, dodržování postupu a úroveň provedení, dodržování hygieny a bezpečnosti práce		10
Provedení úkolu ze SOP	Příprava a prezentace pokrmu ze SOP	Dodržení technologického postupu, chuť, úprava na talíři	15
	Sestavení a prezentace výseče tabule ze SOP	Skladba menu, založení inventáře, výzdoba a prezentace výseče tabule	15
	Obhajoba SOP	Samostatný projev žáka, představení úkolu a zdůvodnění postupu	7
	Komunikace v cizím jazyce	Úroveň komunikace v cizím jazyce	8

Známka	Počet dosažených bodů	%
1	88 - 100	88 - 100
2	75 - 87	75 - 87
3	63 - 74	63 - 74
4	50 - 62	50 - 62
5	< 50	< 50

Příloha č. 3

Rozhovor pro učitele

1. Prosím, můžete mi sdělit základní informace o Vás? (věk, vzdělání, délka praxe, jaké předměty učíte, jak dlouho působíte na stávající škole, případně vaše zájmy a koníčky)
2. Na jaře 2020 nás všechny zaskočilo uzavření škola přechod na distanční vzdělávání. Můžete popsat Vaše prvotní pocity z této situace, jakým způsobem zareagovalo vedení Vaší školy a jaké reakce měli žáci?
3. Měl/a jste před uzavřením škol zkušenosti s distančním vzděláváním? Pokud ano, z jaké oblasti a jakou formou jste uskutečňoval/a distanční výuku? Pokud ne, co jste si představil/a pod tímto pojmem?
4. Jakým způsobem jste komunikoval/a se žáky během pandemie? Byla komunikace organizována vedením školy přes jednotnou platformu, nebo dle uvážení každého učitele? Můžete uvést konkrétní příklady včetně výhod a nevýhod z Vašeho pohledu?
5. Jakým způsobem se realizovala výuka odborných předmětů a odborného výcviku na vaší škole během pandemie, změnil se způsob výuky, která se realizovala na jaře 2020 v porovnání s výukou v následujícím roce 2021?
6. Co podle Vás žákům nejvíce chybělo během distanční výuky a podařilo se nedostatky odstranit?
7. Jaký názor jste měl/a na realizaci odborného výcviku během letních prázdní?
8. Jak se žáci připravovali na povinnou praktickou část závěrečné zkoušky? Byli podle Vás žáci adekvátně připraveni?
9. Kterou část závěrečné zkoušky 2021 vaše škola žákům uznala? Bylo to podle Vás správné rozhodnutí, můžete odpověď zdůvodnit?
10. Podle Vašeho názoru, přihlížejí zaměstnavatelé na to, že současní absolventi, velkou část svého studia, absolvovali distanční vzdělávání?
11. Jak byste zhodnotil/a dopad distanční výuky na školství? Jsou nějaká pozitiva a negativa?

Rozhovor žáci – roku ukončení 2022

1. Prosím, můžete mi sdělit základní informace o Vás? (věk, obor vzdělání, úspěchy během studia, kurzy, stáže, případně Vaše zájmy a koníčky)
2. Na jaře 2020 nás všechny zaskočilo uzavření škol a přechod na distanční vzdělávání. Můžete popsat Vaše prvotní pocity, ale i pocity, které z této situace měli rodiče? jakým způsobem zareagovala škola a jaké reakce měli rodiče?
3. Měl/a jste před uzavřením škol zkušenosti s distančním vzděláváním? Pokud ano, z jaké oblasti a jakou formou jste se účastnil/a distanční výuku – kurzy, semináře, zadávání úkolů apod. Pokud ne, co jste si představoval/a pod tímto pojme?
4. Když začala distanční výuka, jakým způsobem jste se dozvěděl/a informace o organizaci výuky na začátku, ale i během uzavření škol?
5. Jakým způsobem jste komunikoval/a s učiteli během pandemie? Byla komunikace organizovaná vedením školy přes jednotnou platformu, nebo dle uvážení každého učitele? Můžete uvést konkrétní platformy a uvést výhody a nevýhody z uživatelského hlediska?
6. Byl pro Vás dostačující výklad učiva učitele během distanční výuky, nebo bylo nutné si doplňovat informace nad rámec stanovené výuky? Jak byste se ohodnotil/a v přístupu ke studiu v době distanční výuky?
7. Jakým způsobem se realizovala výuka odborných předmětů a odborného výcviku ve škole během pandemie? Můžete konkrétně uvést, jak se zadávaly, hodnotily úkoly a zda byla možnost konzultací s vyučujícím? Změnil se způsob výuky odborného výcviku a odborných předmětů, která se realizovala na jaře 2020 a v následujícím roce 2021/2022?
8. Co Vám nejvíce chybělo během distanční výuky? (technické vybavení, připojení internetu, sociální kontakty, učební materiály...apod)
9. Ministerstvo školství umožnilo školám, aby pro vycházející ročníky, které končily v roce 2021, organizovaly odborný výcvik během letních prázdní a závěrečné zkoušky by se tak konaly na konci prázdní, nebo na začátku září 2020. Věděl/a jste o této možnosti a kdyby jste mohl/a, využil/a byste této možnosti? Můžete odpověď zdůvodnit

10. Na začátku školního roku 2020 vydalo MŠMT metodiku ke konání ZZ v roce 2021. Jedno z doporučení bylo odpustit žákům část závěrečné zkoušky, a to písemnou, nebo ústní. Myslíte si, že byste měl/a mít také nějaké úlevy při konání závěrečné zkoušky? Případně jakou část a proč byste uvítal/a? Můžete odpověď zdůvodnit?

11. Jakým způsobem jste se připravoval/a na závěrečné zkoušky?

12. Byl/a jste motivován/a k plnění zadaných úkolů během distanční výuky? Pokud ano, jakým způsobem a kým. Pokud ne, co by pro Vás byla ta správná motivace?

13. Mohl/a byste shrnout, jak Vás distanční výuka ovlivnila - klady a zápory, které jste vnímal/a před, během i po distanční výuce? Chtěl/a byste tuto situaci opakovat? Můžete odpověď zdůvodnit?

Rozhovor - žáci 2023 – prosím, zaměřte se především na studium na střední škole

1. Prosím, můžete mi sdělit základní informace o Vás? (věk, obor vzdělání, úspěchy během studia, kurzy, stáže, případně Vaše zájmy a koníčky)
2. Na jaře 2020 nás všechny zaskočilo uzavření škol a přechod na distanční vzdělávání. Můžete popsat Vaše prvotní pocity, ale i pocity, které z této situace, jakým způsobem zareagovala škola a jaké reakce měli rodiče?
3. Měl/a jste před uzavřením škol zkušenosti s distančním vzděláváním? Pokud ano, z jaké oblasti a jakou formou jste se účastnil/a distanční výuku – kurzy, semináře, zadávání úkolů apod. Pokud ne, co jste si představoval/a pod tímto pojmem?
4. Když začala distanční výuka, jakým způsobem jste se dozvěděl/a informace o organizaci výuky na začátku, ale i během uzavření škol?
5. Jakým způsobem jste komunikoval/a s učiteli během pandemie? Byla komunikace organizovaná vedením školy přes jednotnou platformu, nebo dle uvážení každého učitele? Můžete uvést konkrétní platformy a uvést výhody a nevýhody z uživatelského hlediska?
6. Byl pro Vás dostačující výklad učiva učitele během distanční výuky, nebo bylo nutné si doplňovat informace nad rámec stanovené výuky? Jak byste se ohodnotil/a v přístupu ke studiu v době distanční výuky?
7. Jakým způsobem se realizovala výuka odborných předmětů a odborného výcviku ve škole během pandemie? Můžete konkrétně uvést, jak se zadávaly, hodnotily úkoly a zda byla možnost konzultací s vyučujícím?
8. Co Vám nejvíce chybělo během distanční výuky? (technické vybavení, připojení internetu, sociální kontakty, učební materiály...apod)
9. Na začátku školního roku 2020 vydalo MŠMT metodiku ke konání ZZ v roce 2021. Jedno z doporučení bylo odpustit žákům část závěrečné zkoušky, a to písemnou, nebo ústní. Vy jste byli na distanční výuce téměř celý první ročník, ale žádné úlevy u závěrečné zkoušky nemáte. Očekával/a jste nějakou úlevu? Kdybyste si mohl/a vybrat, jaká forma úlevy u závěrečné zkoušky by pro Vás byla vhodná?

11. Jakým způsobem jste se připravoval/a na závěrečné zkoušky?
12. Byl/a jste motivován/a k plnění zadaných úkolů během distanční výuky? Pokud ano, jakým způsobem a kým. Pokud ne, co by pro Vás byla ta správná motivace?
13. Mohl/a byste shrnout, jak Vás distanční výuka ovlivnila - klady a zápory, které jste vnímal/a před, během i po distanční výuce? Chtěl/a byste tuto situaci opakovat? Ovlivní distanční výuka kvalitu Vaší závěrečné zkoušky? Můžete odpověď zdůvodnit?

Formulář pro souhlas se zpracováním osobních údajů

Souhlas se zpracováním osobních údajů pořizovaných v souvislosti s diplomovou prací na téma Dopad distanční výuky na obor Kuchař - číšník.

1. Uděluji tímto souhlas Pedagogické fakultě UK se sídlem Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1, IČ: 00216208 (dále jen „správce“), aby ve smyslu nařízení č. 679/2016 o ochraně osobních údajů fyzických osob (dále jen „GDPR“) zpracovával tyto osobní údaje:

- **jméno a příjmení, titul**
- **audiozáznamy**
- **kontaktní údaje pro komunikaci v souvislosti s projektem**

Tyto osobní údaje jsou pořizovány pro účely naplnění cílů projektu a vykazování činností projektu. Údaje budou správcem zpracovány a uchovávány po dobu nezbytně nutnou k naplnění účelu projektu a právní povinnosti.

1. Ve výstupech projektu nebudou uvedeny údaje, podle kterých by bylo možné mě nebo další osoby mnou zmíněné identifikovat, pokud k tomu nedám výslovný souhlas.
2. Souhlas lze vzít kdykoliv zpět a to například zasláním e-mailu nebo dopisu na kontaktní údaje správce. Zpracování osobních údajů je prováděno správcem.
3. Máte právo:
 - **vzít souhlas kdykoliv zpět;**
 - **požadovat informaci, jaké vaše osobní údaje jsou správcem zpracovávány;**
 - **požádat vysvětlení ohledně zpracování vašich osobních údajů;**
 - **vyžádat si přístup k těmto údajům a tyto nechat aktualizovat, či opravit;**
 - **požadovat opravu, výmaz osobních údajů, omezení zpracování a vznést námitku proti zpracování.**

Kontaktní osoba: Petra Poustecká, [e-mail], mob. [telefonní číslo]

Jméno respondenta/respondentky (hůlkovým písmem):

Kontaktní e-mail:

Mobil:

V Dne Podpis